

Mr. sc. Marijo Rošić*

EUROPOL I MEĐUNARODNA POLICIJSKA SURADNJA KRIMINALISTIČKE POLICIJE REPUBLIKE HRVATSKE

Autor analizom odredaba Konvencije o EUROPOL-u daje pregled aktivnosti Europskog policijskog ureda (EUROPOL-a): nastanak EUROPOL-a, djelokrug rada, organizaciju i obradu podataka, s posebnim naglaskom na ulogu analitičkih radnih datoteka. Analizom su obuhvaćene i odredbe triju dopunskih protokola uz Konvenciju koje su sastavni dio pravne stečevine EU. Članak obuhvaća i kratak pregled aktivnosti provedenih pri usuglašavanju teksta Sporazuma o strateškoj i operativnoj suradnji EUROPOL-a i Republike Hrvatske kao i aktivnosti koje su uslijedile u provedbi Sporazuma zaključno s travnjem 2008. godine. U završnom dijelu navodi se kratak osvrt mogućih budućih aktivnosti MUP-a RH kao nositelja te drugih tijela državne uprave u aktivnostima EUROPOL-a, u svjetlu pristupanja RH u punopravno članstvo EU.

1. UVOD

Države članice Europske unije (tada Europske ekonomske zajednice) početkom 90-ih godina našle su se pred novim izazovima u nastojanjima formiranja prostora zajedničke sigurnosti u borbi protiv najtežih oblika kriminala. Uzimajući u obzir dinamiku kojom pristupaju nove države članice u zajednički ekonomski, ali i sigurnosni prostor, Europska ekonomska zajednica nužno se suočava s potrebom definiranja zajedničke strategije u borbi protiv kriminala. Tako godine 1986., pristupanjem Španjolske i Portugala, EZ broji 12 država članica. Kraj 80-ih godina i početak 90-ih obilježava pad totalitarnih komunističkih režima u državama Istočne Europe i pad željezne zavjese koju simbolizira pad Berlinskog zida 9. studenoga 1989. Sigurnosni aspekt buduće Europske unije postaje jedan od najznačajnijih stupova Ugovora o

* Mr. sc. Marijo Rošić, magistar prava i diplomirani kriminalist, načelnik Odjela za međunarodnu policijsku suradnju u Upravi kriminalističke policije MUP-a RH, član pregovaračkog tima Vlade RH za poglavlje *Pravda, sloboda i sigurnost*

Europskoj uniji usvojenog na zasjedanju Europskog vijeća u Maastrichtu 9. i 10. prosinca 1991. Ugovor u osnovi počiva na temeljima zajedničke vanjske i sigurnosne politike, jačanju suradnje na području pravosuđa, unutarnjih poslova te daljnjem jačanju ekonomske i monetarne Unije. Dana 7. veljače 1992. u Maastrichtu je potpisan Ugovor o Europskoj uniji koji je stupio na snagu 1. studenoga 1993. Ulaskom Austrije, Finske i Švedske u EU prostor se širi na 15 država članica.¹

Međunarodna policijska suradnja onoga doba mogla se razvijati u dva smjera: uspostavom sustava mjera traganja (potraga i objava) i ubrzanim načinima razmjene podataka između država članica. Ako se uzme u obzir da je Interpol za većinu država, kako izvan EEZ-a, tako i država članica EEZ-a, bio jedini način razmjene podataka, logično se kao rješenje nametnula potreba uspostave zajedničkog sustava praćenja najtežih oblika kaznenih djela. Dinamičnom razvoju međunarodne policijske suradnje pridonijelo je i sklapanje sporazuma o posebnim oblicima suradnje u suzbijanju terorizma, nezakonite trgovine opojnim drogama i organiziranog kriminaliteta.²

Neosporno je da se dinamičan razvoj međunarodne policijske suradnje značajno isprepleće s “međunarodnom kaznenopravnom suradnjom”³, u određenim situacijama već i u fazi izvida, ali češće u fazama prije ili nakon donošenja sudskih odluka u kaznenom postupku.

Potpisivanje Sporazuma o provođenju Schengenskog sporazuma u Schengenu 19. lipnja 1990., kojim je ukinuta carinska kontrola na graničnim prijelazima među državama članicama EEZ-a, bio je velik pomak u daljnjem jačanju policijske suradnje, ali i dokaz da su države bile spremne dio svoga, do tada neporecivoga suvereniteta, prenijeti na neka druga, “nacionalna” tijela. Ali do takvoga raspleta nije došlo jednostavno. Cijeli proces počinje nezadovoljstvom cestovnih prijevoznika (Ivanda, 2001.) 1984. godine zbog dugih čekanja uslijed graničnih formalnosti. Iste godine 13. srpnja potpisan je francusko-njemački sporazum o postupnom ukidanju kontrole osoba i o pojednostavnjenoj graničnoj kontroli državljana EZ. Nedugo zatim, isti oblik suradnje predviđa se sporazumom između SR Njemačke i država Beneluxa, da bi već 14. lipnja 1985. u mjestu Schengen u Luksemburgu bio potpisan Sporazum između vlada zemalja Gospodarske unije – Beneluxa, Savezne Republike Njemačke i Francuske Republike u svezi s postupnim ukidanjem kontrola na zajedničkim granicama, kasnije nazvan Prvi schengenski sporazum.

¹ Fontaine, P., Europa u 12 lekcija, Europska komisija, Opća uprava za tisak i komunikacije, B-1049 Bruxelles, 2006.

² Krapac, D., Međunarodna kaznenopravna pomoć, Narodne novine d.d., Zagreb, svibanj 2006., str. 12.

³ Više o tom pojmu vidi u: Degan, V. Đ./Pavišić, B., Međunarodno kazneno pravo, Rijeka, 2005.

Implementacija već navedenoga Schengenskog sporazuma iz 1990. godine (poznat i kao: Drugi schengenski sporazum) nije tekla glatko jer se puna primjena njegovih odredbi očekivala već 1. siječnja 1993. Ipak, države članice EEZ postupno pristupaju schengenskim sporazumima: Italija (27. studenog 1990.), Španjolska i Portugal (26. lipnja 1991.), Grčka (6. studenog 1992.), Austrija (28. travnja 1995.), Danska, Švedska i Finska (19. prosinca 1996., uvjetujući ulazak očuvanjem slobodnog osobnog prometa unutar Nordijske unije putnih isprava) te Norveška i Island (19. prosinca 1996., uz poseban status jer nisu države članice EU).⁴

U takvim uvjetima, u okviru trećeg stupa EZ-a, počinje jačati ideja o potrebi stvaranja zajedničkog tijela za borbu protiv terorizma, nezakonite trgovine drogom i drugih teških oblika međunarodnog kriminala.⁵

2. OPĆENITO O EUROPOL-U

Pravna osnova za formiranje EUROPOL-a nalazi se u članku K.1. Ugovora o Europskoj uniji iz Maastrichta iz 1992. godine.⁶ S obzirom na već ostvareno kroz schengenske sporazume, potrebno je bilo definirati područja zajedničkog interesa država članica.

Tim su člankom tako određeni:

1. politika azila;
2. pravila koja reguliraju prelazak osoba preko vanjskih granica država članica i provedbu granične kontrole nad njima;
3. imigracijska politika i politika prema državljanima trećih država;
 - a) uvjeti ulaska i kretanja državljanina trećih država na državnom području država članica,

⁴ “Velika Britanija, Irska (i donekle Danska) ustrajavale su na stajalištu da se prelaženje unutarnjih granica može odnositi samo na državljane zemalja članica, ali ne i državljane trećih država. Riječ je i o tome da Velika Britanija odbija uvesti za sve građane nošenje identifikacijskih isprava te se protivi ukidanju kontrola na unutarnjim granicama. Iako nisu formalno članice Schengenskog sporazuma, na Veliku Britaniju i Irsku kao članice Europske Unije primjenjivao se Sporazum iz Amsterdama...Prema sporazumu iz Amsterdama Velika Britanija i Irska moći će zadržati dopunske kontrole na svojim granicama. Useljavanje, vize, politički azil, suradnja civilnog sudstva, suradnja kaznenih sudova i policijska suradnja ostat će stvar nacionalnih vlada, koje se obvezuju da će na tim područjima ojačati suradnju” (Ivanda, S., Schengenski sporazumi i unutarnja sigurnost, MUP-Policijska akademija, Zagreb, 2001., str. 45).

⁵ Opširnije o razvoju policijske i pravosudne suradnje nakon Maastrichta vidi u: Ivanda, S./Dragović, F., Suradnja policije i pravosuđa u Europskoj uniji od Maastrichta do danas, Policijska i sigurnost, 1-3/03., str. 43-60.

⁶ Glava VI., članak 31. revidirane verzije Ugovora o EU.

- b) uvjeti nastana državljana trećih država na državnom području država članica, uključujući spajanja obitelji i pristup zapošljavanju,
 - c) borba protiv nezakonitog useljavanja, nastana i obavljanja posla od državljana trećih država na državnom području država članica;
4. borba protiv ovisnosti o drogi, ako nije regulirana odredbama točaka 7.-9.;
 5. borba protiv prevara međunarodnih razmjera, ako nije regulirana odredbama točaka 7.-9.;
 6. pravosudna suradnja u građanskim stvarima;
 7. pravosudna suradnja u kaznenim stvarima;
 8. carinska suradnja;
 9. policijska suradnja radi sprječavanja i borbe protiv terorizma, nedopuštenog prometa drogama i drugih ozbiljnih oblika međunarodnog kriminala, uključujući, po potrebi, određene oblike suradnje carina, vezano za sustav EU za razmjenu informacija unutar Europskog policijskog ureda (EUROPOL).

Člankom K.7. države se, nadalje, na određeni način, pozivaju na daljnje jačanje suradnje u pravosuđu i unutarnjim poslovima, jer se u tom članku govori kako propisi iz glave VI. Ugovora (Suradnja u području pravosuđa i unutarnjih poslova) "...ne smiju spriječiti osnivanje i razvoj bliže suradnje između dviju ili više država članica sve dok takva suradnja nije u sukobu i ne sprječava suradnju o kojoj je riječ u navedenom poglavlju".

Zadaće i nadležnosti nadalje su definirane Deklaracijom o policijskoj suradnji, koja je bila sastavni dio Maastrichtskog sporazuma. Budućem EUROPOL-u ne podjeljuju se ovlasti za obavljanje vlastitih operativnih aktivnosti (premda je prvotni njemački prijedlog predviđao formiranje europske nadnacionalne policijske službe po uzoru na američki FBI), nego se ističe kako će "države članice žurno usvojiti praktične mjere" kojima bi se dala podrška nacionalnim istražnim i sigurnosnim službama u koordinaciji aktivnosti, posebice potraga i istraga, formiranju baza podataka, obavljanju ujednačenih analiza i procjena informacija, objedinjavanju i analizi nacionalnih programa prevencije za potrebe svih država članica s ciljem izrade zajedničkih strategija prevencije te mjera za unapređenje obuke, forenzike i kriminalističkih evidencija.

Formiranje baza podataka i početak operativne razmjene osobnih podataka bilo je moguće pravno uobličiti tekstem koji su trebale prihvatiti sve države članice. Tako nastaje Konvencija o formiranju Europskog policijskog ureda⁷ koju Vijeće ministara pravosuđa i unutarnjih poslova donosi 26. srpnja 1995.

⁷ Engl. Council Act of 26th of July Drawing up the Convention based on Article K.3. of the Treaty on European Union on the Establishment of a European Police Office, Official Journal of the European Communities, No C 316, 27. 11. 1995., str. 1.

Kako je tekst trebao proći kroz složeni postupak ratifikacije u nacionalnim parlamentima, kao rok stupanja na snagu člankom 45. određen je “prvi dan mjeseca koji slijedi nakon isteka roka od tri mjeseca po danoj obavijesti države članice koja je, kao članica EU na dan usvajanja akta o nacrtu Konvencije od strane Vijeća (ministara pravosuđa i unutarnjih poslova), zadnja ispunila te formalnosti”. Kako bi se proces ubrzao, na njemački prijedlog pristupilo se formiranju EUROPOL-ove službe za borbu protiv droge (EDU – Europol Drugs Intelligence Unit) još u lipnju 1993. godine. Od prvotnih zadaća te službe, koje su se odnosile na posredovanje u prijenosu informacija i izradu opće slike stanja i kriminalističkih analiza na temelju općih podataka, djelokrug rada proširio se na aktivnosti u vezi s borbom protiv kriminaliteta u vezi s drogama, pranja novca te kriminala u vezi s prijevozom radioaktivnog i nuklearnog materijala, trgovinom ljudima, nezakonitim migracijama, ukradenim motornim vozilima i dr. Središnji dio te službe bili su časnici za vezu država članica smješteni u zajedničko sjedište službe tako da je svaka država mogla poslati jednog ili više časnika za vezu. Još 1993. godine odlukom Vijeća ministara odlučeno je da sjedište EUROPOL-a bude u Den Haagu. Operativno djelovanje EUROPOL-ove službe za borbu protiv droge bilježi se od 1994. godine tako što je svaka država članica odredila središnje nacionalno tijelo za suradnju s EDU-om (poslije EUROPOL-om), a operativna suradnja i razmjena podataka odvijala se posredstvom časnika za vezu u sjedištu organizacije.⁸ Taj princip rada usvojen je i kroz kasniju EUROPOL-ovu konvenciju, uz nužnu napomenu kako je sustav pristupa podacima, formiranja baza podataka, razmjene podataka, definiranja statusa EUROPOL-ova osoblja detaljnije razrađen i podložan daljnjim razradama.

Danas je EUROPOL, nakon Interpola, najbrojnija međunarodna policijska organizacija koja okuplja 27 država članica EU (Rumunjska i Bugarska su tzv. članice EU s kojima EUROPOL ima sklopljen Sporazum o operativnoj i strateškoj suradnji). Pored punopravnih članica, EUROPOL je sklopio međunarodne ugovore o operativnoj suradnji sa⁹: Kanadom, Hrvatskom, Islandom, Švicarskom, Norveškom i SAD-om, EUROJUST-om i INTERPOL-om, ugovore o strateškoj suradnji s Europskom komisijom, Europskom središnjom bankom (engl. ECB), Europskim centrom za nadzor droga i ovisnosti o drogama (engl. EMCDDA), Europskim uredom za borbu protiv prevara (engl. OLAF) te bilateralne ugovore o strateškoj suradnji s Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Makedonijom, Rusijom, Moldavijom, Kolumbijom, Turskom, Svjetskom carinskom organizacijom (engl. WCO) i Uredom UN-a za droge i kriminal (engl. UNODC).

⁸ Ivanda (2001.), str. 39.

⁹ <http://www.europol.europa.eu/index.asp?page=agreements>, 27. travnja 2008.

2.1. Analiza odredaba Konvencije o EUROPOL-u

Konvencija Europol-a, kako je već navedeno, temeljni je dokument kojim se definira uloga i funkcioniranje EUROPOL-a. Sama Konvencija sadržava 47 članaka razvrstanih u sedam poglavlja:

- I. Utemeljenje i zadaće;
- II. Informacijski sustav;
- III. Analitičke radne datoteke;
- IV. Zajedničke odredbe o obradi podataka;
- V. Pravni status, organizacija i financijske odredbe;
- VI. Odgovornost i pravna zaštita;
- VII. Završne odredbe.

Sastavni dio Konvencije je i dodatak Konvenciji (Aneks) kojim je definiran popis teških oblika kaznenih djela koja pripadaju djelokrugu rada EUROPOL-a. Konvencija o Europskom policijskom uredu (EUROPOL-u) stupila je na snagu nakon ratifikacije svih država članica 1. listopada 1998. S punom aktivnošću EUROPOL je počeo djelovati 1. srpnja 1999.

2.1.1. Utemeljenje i zadaće EUROPOL-a

Mandat EUROPOL-a propisan je u čl. 2. Konvencije o EUROPOL-u, a odnosi se na djelovanje u smislu "...poboljšanja učinkovitosti i suradnje nadležnih tijela država članica u sprječavanju i borbi protiv terorizma, nedozvoljene trgovine drogom i drugih teških oblika međunarodnog kriminala gdje postoje stvarne naznake da je uključena organizirana kriminalna struktura i gdje su dvije ili više država članica pogođene tim oblicima kriminala, i to na takav način da je potreban zajednički pristup (djelovanje) država članica s obzirom na učestalost, značaj i posljedice navedenih kaznenih djela."

Kao prioriteti djelovanja, u stavku 2. istog članka određuje se djelovanje s ciljem sprječavanja i suzbijanja nezakonite trgovine drogom, trgovine nuklearnim i radioaktivnim tvarima, nezakonite trgovine migrantima, trgovine ljudima i kriminala u vezi s krađom motornih vozila.

Aneksom uz Konvenciju, uz kaznena djela navedena u čl. 2., st. 2. Konvencije, taksativno se navodi popis "drugih teških oblika međunarodnog kriminaliteta":

- protiv života, tijela ili osobne slobode:
 - ubojstvo, teška tjelesna ozljeda,
 - otmica, ilegalno zadržavanje i uzimanje talaca,
 - rasizam i ksenofobija,

- protiv vlasništva ili javnih dobara, uključujući prijevare:
 - organizirana pljačka,
 - nedopuštena trgovina kulturnim dobrima, uključujući antikvitete i umjetnička djela,
 - prijevara i podvala,
 - reketarenje i iznuda,
 - krivotvorenje i piratstvo,
 - krivotvorenje administrativnih dokumenata i trgovanje njima,
 - krivotvorenje novca i sredstava plaćanja,
 - kompjutorski kriminalitet,
 - korupcija,
- nezakonita trgovina i šteta za okoliš:
 - nedopuštena trgovina oružjem, streljivom i eksplozivima,
 - nedopuštena trgovina ugroženim životinjskim vrstama,
 - nedopuštena trgovina ugroženim biljnim vrstama i podvrstama,
 - kriminal na štetu okoliša,
 - nedopuštena trgovina hormonskim preparatima i drugim sredstvima rasta.

Nadležnost EUROPOL-a proteže se i na tzv. *povezana kaznena djela*, odnosno ona kaznena djela počinjena kako bi se pribavila sredstva za počinjenje prethodno navedenih kaznenih djela (“pranje novca”), kaznena djela počinjena kako bi se olakšala ili izvela takva djela i kaznena djela počinjena kako bi se osigurala nekažnjivost takvih djela (definirana člankom 2., stavkom 3. Konvencije).

Važno je istaknuti kako se nadležnost EUROPOL-a u navedenim kaznenim djelima proteže samo u slučajevima kad postoji sumnja u uključenost organizirane kriminalne strukture i kad su najmanje dvije države članice pogođene tim oblicima kriminala, čime je djelokrug rada EUROPOL-a, za razliku od primjerice Interpola¹⁰, bitno sužen i koncentriran na najozbiljnije oblike kriminala.

Odlukom Vijeća ministara pravosuđa i unutarnjih poslova o proširenju mandata EUROPOL-a za borbu protiv ozbiljnih oblika međunarodnog kriminala navedenih u Aneksu EUROPOL-ove Konvencije od 6. prosinca

¹⁰ Nadležnost Interpola propisana je Statutom Interpola u kojem se ne navode, *numerus clausus*, kaznena djela iz njegova djelokruga. Člankom 2. Statuta Interpola određuju se ciljevi: “1. osigurati i unaprijediti najšire uzajamno pomaganje svih organa kriminalističke policije u granicama važećih zakona u raznim državama i u duhu Opće deklaracije o ljudskim pravima, i 2. uspostaviti i razvijati sve institucije koje mogu djelotvorno pridonijeti prevenciji i suzbijanju zločina i kaznenih djela iz općeg prava.” Člankom 3. određuje se da su “strogo zabranjene bilo kakve intervencije ili aktivnosti političke, vojne, religijske ili rasne prirode.”

2001.¹¹ određuje se kako će se efikasnost suradnje u okvirima zadanim Konvencijom EUROPOL-a poboljšati ako se odrede prioriteti koji će se utvrditi kontinuiranim prikupljanjem podataka o kretanjima kriminaliteta u državama članicama.

Člankom 3. Konvencije određene su temeljne zadaće EUROPOL-a:

- omogućivanje lakše razmjene informacija između država članica,
- davanje operativno-analitičke pomoći u provođenju operacija,
- izrada strateških izvješća i izrada kriminalističkih analiza na osnovi informacija i obavještajnog rada država članica i trećih država,
- osiguravanje ekspertiza i tehničke pomoći za istrage i operacije unutar Europske unije.

Prema tome, EUROPOL je specijalizirana agencija EU koje je cilj poboljšanje učinkovitosti i suradnje između nadležnih tijela država članica EU u prevenciji i suzbijanju međunarodnog organiziranog kriminala. Glavni premet rada EUROPOL-a je skupljanje i razmjena informacija o kriminalnim radnjama.

Osnovne zadaće EUROPOL-a u okviru njegova cilja jesu:

- omogućivanje lakše razmjene informacija između država članica; pribavljanje, uspoređivanje i analiza informacija i obavještajnih podataka;
- obavještavanje nadležnih tijela vlasti država članica, bez odgode i putem nacionalnih jedinica, o informacijama koje se odnose na njih te o svakoj otkrivenoj povezanosti između kaznenih djela;
- pomaganje pri istragama u državama članicama prosljeđivanjem svih relevantnih informacija nacionalnim jedinicama;
- održavanje kompjutoriziranog sustava koji omogućuje unos, korištenje i analizu podataka.

Konvencija u članku 4. određuje ulogu i zadaću nacionalnih jedinica za suradnju s EUROPOL-om. Svaka država članica EU obvezuje se osnovati nacionalnu jedinicu za suradnju s EUROPOL-om koja se određuje kao jedino tijelo za suradnju između EUROPOL-a i nadležnih nacionalnih tijela.

Kao zadaće nacionalnih jedinica određeni su:

- a) dostavljanje EUROPOL-u na vlastitu inicijativu informacija i podataka potrebnih za obavljanje njegovih zadaća;
- b) odgovaranje na EUROPOL-ove zahtjeve za informacijama, podacima i savjetima;
- c) ažuriranje (dostavljenih) podataka i informacija;
- d) procjenjivanje informacija i podataka sukladno domaćem pravu i dostavljanje nadležnim nacionalnim tijelima;

¹¹ Službeni list EU - OJ - C362/01.

- e) traženje savjeta, informacija, podataka i analiza od EUROPOL-a;
- f) dostavljanje EUROPOL-u informacija i pohranjivanje u kompjutorski sustav;
- g) osiguravanje zakonite razmjene informacija s EUROPOL-om.

Treba istaknuti da nacionalna jedinica nije obvezna dostavljati podatke i informacije¹² ako bi to značilo:

- a) ugrožavanje osnovnih interesa nacionalne sigurnosti;
- b) ugrožavanje uspjeha tekuće istrage ili sigurnosti pojedinca;
- c) uključivanje informacija koje se odnose na organizaciju ili specifične obavijesne aktivnosti u području državne sigurnosti.

Čelnici nacionalnih jedinica danas se sastaju redovito,¹³ premda Konvencija predviđa sastanke “po potrebi”.

Svaka država članica obvezuje se odrediti i barem jednog časnika za vezu. Časnici za vezu zastupaju vlastitu državu i štite i zastupaju interese države šiljateljice. Njihove su zadaće:

- a) pružanje EUROPOL-u informacija iz nacionalne jedinice koja ih je delegirala (komunikacija između države i sjedišta EUROPOL-a odvija se posredstvom časnika za vezu);
- b) prosljeđivanje informacija iz EUROPOL-a nacionalnoj jedinici koja ih je delegirala, i
- c) suradnja s dužnosnicima EUROPOL-a, pružanjem savjeta, informacija koje se odnose na analizu informacija zaprimljenih iz države iz koje se upućuje časnik za vezu.

U mjeri u kojoj je to nužno radi obavljanja zadaća EUROPOL-a, časnici za vezu država članica imaju pravo “konzultirati” različite datoteke (analitičke radne). Ovdje treba odmah napomenuti kako hrvatski časnik za vezu, sukladno članku 3. Dodatka 3. Sporazuma o operativnoj i strateškoj suradnji između Republike Hrvatske i Europskog policijskog ureda, nema “...izravan pristup evidencijama EUROPOL-a” jer je Republika Hrvatska statusno određena kao tzv. “treća strana”, a ne punopravna članica. Pored Konvencije, prava i obveze časnika za vezu EUROPOL-a određeni su i Odlukom Upravnog odbora EUROPOL-a o pravima i obvezama časnika za vezu od 15. listopada 1998.¹⁴ Sukladno tom dokumentu, obveza je EUROPOL-a da časnicima za vezu daje odgovarajuću potporu - obrađuje njihove zahtjeve, omogućuje učinkovito dje-

¹² Odnosi se na podatke i informacije iz čl. 4., st. 4., t. 1. (na vlastitu inicijativu), t. 2. (odgovaranje na upite) i 6. (za pohranu u kompjutorski sustav) te članke 7. (podaci u informacijskom sustavu) i čl. 10. (podaci iz analitičkih radnih datoteka).

¹³ U 2007. godini čelnici su se sastajali šest puta, predstavnik MUP-a RH sudjelovao je na tim sastancima u svojstvu promatrača.

¹⁴ Službene novine EU (OJ) 26/86 od 30. siječnja 1999.

lovanje časnika u provedbi zadaća EUROPOL-a, obavještava ih o aktivnostima koje se odnose na državu iz koje se upućuju, neovisno o tome dolazi li informacija od druge države članice, treće države ili međunarodne organizacije. Na časnike za vezu odnosit će se pravila o radu osoblja EUROPOL-a, ako štogod drugo nije određeno, u pogledu zaštite osobnih podataka. Na njih će se primjenjivati odredbe nacionalnog zakonodavstva države iz koje se upućuju. S druge strane, časnici za vezu obvezni su izvijestiti direktora EUROPOL-a o svim aktivnostima koje nadilaze redovite okvire suradnje države članice i EUROPOL-a, a koje bi mogle biti značajne za EUROPOL, dostavljati direktoru EUROPOL-a mjesečna izvješća o aktivnostima i odgovoriti na svaki zahtjev ili dodatni upit postavljen od EUROPOL-a. Nadalje, države se obvezuju dostaviti direktoru EUROPOL-a informaciju o općim pravilima iz radnog odnosa, trajanju radnog vremena kako bi se ostvarilo normalno funkcioniranje službe i fizička prisutnost časnika za vezu.¹⁵

2.1.2. Informacijski sustav EUROPOL-a

Člankom 6. Konvencije definiran je kompjutorski sustav prikupljanja informacija.

EUROPOL posjeduje poseban kompjutorski sustav (The Europol computer system – TECS) koji se sastoji od triju komponenta:

- EUROPOL-ov informacijski sustav (Europol information system – EIS), koji sadržava podatke o osumnjičenim i osuđenim osobama, kaznenim djelima i kriminalnim organizacijama;
- EUROPOL-ov analitički sustav (Europol analysis system), koji sadržava niz specijalnih analitičkih alata te podržava bazu podataka koja se formira u okviru analitičkih radnih datoteka (engl. Analysis Work Files – AWF). AWF je sredstvo putem kojega EUROPOL pruža podršku obavještajne analitike obradama koje vrše nadležne vlasti zemalja članica Europske unije;

¹⁵ Kako se podaci između nacionalnih jedinica i EUROPOL-a u Den Haagu mogu razmjenjivati isključivo putem časnika za vezu, potrebno je osigurati normalno funkcioniranje i kad je časnik za vezu odsutan (bolovanje, godišnji odmor, sudjelovanje na radnim sastancima izvan sjedišta i sl.). Mnoge države koje upućuju samo jednog časnika za vezu imale su objektivne poteškoće pri organiziranju "zamjene". Stoga se među državama kandidatima, a poslije i punopravnim članicama (10 novih država članica zajedno s Bugarskom i Rumunjskom), uvriježila praksa da se vrlo brzo pristupa upućivanju i drugog časnika za vezu. Ako se s tim postupkom zakasni, može doći do velikih poteškoća za državu u trenutku kad postaje punopravna članica EUROPOL-a jer se i opseg poslova naglo povećava, a država nema barem dva raspoloživa časnika za vezu koji bi, kad se pokaže realna potreba, mogli kvalitetno obavljati poslove u sjedištu EUROPOL-a.

- Indeksni sustav, koji omogućuje pretraživanje sadržaja analitičkog sustava.

Kompjutorski sustav prikupljenih informacija kojim upravlja EUROPOL ne smije ni u kojem slučaju biti povezan s drugim sustavima za obradu podataka, osim sa sustavima za automatsku obradu nacionalnih jedinica. Člankom 7. Konvencije predviđa se formiranje i informacijskog sustava EUROPOL-a u koji se unose podaci zemalja članica te podaci koje unosi EUROPOL, a koji su zaprimljeni od trećih zemalja i trećih tijela. Ti podaci postaju izravno dostupni nacionalnim jedinicama, časnicima za vezu, direktoru i zamjenicima direktora EUROPOL-a te ovlaštenim službenicima EUROPOL-a. Izravan pristup ipak se ograničava samo na pojedinosti o identitetu sukladno članku 8., stavku 2. Konvencije, a to su:

- a) prezime, djevojačko prezime, ime i bilo koje drugo ime;
- b) datum i mjesto rođenja;
- c) nacionalnost;
- d) spol, i
- e) ako je potrebno, druge karakteristike koje bi pomogle identifikaciji, a uključuju bilo koje specifične fizičke osobine koje se ne mijenjaju.

Ako se planira provesti istraga, potpuni podaci moći će biti dostupni državi posredstvom akreditiranoga časnika za vezu.

U pogledu funkcioniranja informacijskog sustava, EUROPOL ima zadaću osigurati usklađenost funkcioniranja sustava s odredbama o suradnji te o radu tog sustava i odgovoran je za ispravnost sustava u tehničkom i operativnom pogledu. Nadalje, EUROPOL će poduzimati sve potrebno kako bi osigurao pravilnu provedbu mjera koje se odnose na vremenska ograničenja za pohranu i brisanje podataka (čl. 21. Konvencije) te za sigurnost podataka (čl. 25. Konvencije).

Suprotno tome, nacionalna jedinica u svakoj državi članici odgovorna je za komuniciranje s informacijskim sustavom. Nacionalne jedinice trebale bi biti odgovorne za mjere sigurnosti glede opreme za obradu podataka koja se koristi na državnom području te države članice, tj. spriječiti neovlaštenim osobama pristup, čitanje, kopiranje, prepravljanje, uklanjanje prijenosnika podataka, neovlašten unos podataka i dr., a odgovorne su i za pravilnu provedbu odredaba o reviziji podataka pohranjenih u informacijski sustav i njihovo brisanje.

Konkretno, nacionalna jedinica koja je podatke unijela u informacijski sustav obavlja reviziju i eventualno brisanje unesenih podataka. EUROPOL čuva podatke u bazama podataka samo toliko dugo koliko je potrebno za obavljanje njegovih zadaća. Potreba za daljnjom pohranom razmatra se najkasnije u roku tri godine nakon unosa podataka. EUROPOL automatski obavještava državu unosa podatka tri mjeseca unaprijed o isteku roka za reviziju pohrane

podataka. Nacionalne su jedinice odgovorne i za pravilnu i zakonitu provedbu odredaba Konvencije sukladno nacionalnom zakonodavstvu.

Člankom 8. Konvencije definira se sadržaj sustava informacija. Kaže se da se može koristiti za pohranjivanje, modificiranje i upotrebu samo onih podataka koji su potrebni za obavljanje zadaće EUROPOL-a, uz iznimku podataka koji se odnose na tzv. povezana kaznena djela koji se također mogu unositi. Uneseni podaci trebaju se odnositi na:

- a) osobe na koje se, u skladu s nacionalnim pravom dotične države članice, sumnja (engl. *are suspected*) da su počinile ili "imale udjela" u počinjenju kaznenih djela za koja je nadležan EUROPOL ili koje su bile osuđivane za ta djela;
- b) osobe za koje postoje ozbiljne sumnje (engl. *serious ground*) na temelju nacionalnog prava da su počinile kaznena djela za koje je EUROPOL nadležan.

Pored navedenih osobnih podataka, informacijski sustav sadržava podatke o EUROPOL-u ili nacionalnoj jedinici koja obavlja unos te se može koristiti i za pohranu, izmjenu i upotrebu sljedećih pojedinosti koje se odnose na osobu:

- a) kaznena djela, pretpostavljena kaznena djela te informaciju o tome kada i gdje su počinjena;
- b) sredstva koja su bila ili su mogla biti upotrijebljena u počinjenju kaznenog djela;
- c) odjeli (organizacijske jedinice) koje su se bavile slučajem i njihove referentne oznake u datoteci;
- d) sumnja u članstvo u kriminalnoj organizaciji;
- e) presude, ako se odnose na kaznena djela za koja je nadležan EUROPOL.

Podatke može u sustav unositi i sam EUROPOL, pri čemu treba navesti jesu li podaci prikupljeni od treće osobe ili su rezultat analitičkog rada EUROPOL-a. Dodatne informacije kojima raspolažu nacionalne jedinice ili EUROPOL, a odnose se na skupine ljudi ili počinitelje, mogu se priopćiti bilo kojoj nacionalnoj jedinici ili EUROPOL-u ako netko od njih to zatraži. Ako se informacije odnose na više tzv. povezanih kaznenih djela (čl. 2., stavak 3. Konvencije), podaci će u informacijskom sustavu biti sukladno označeni i odgovarajuće pohranjeni. Ako je postupak protiv neke osobe obustavljen ili je osoba oslobođena, podaci će se izbrisati.

Člankom 9. Konvencije uređeno je pravo pristupa informacijskom sustavu. Samo nacionalne jedinice, časnici za vezu, direktor, zamjenik direktora ili ovlašteni službenici EUROPOL-a imaju pravo unosa podataka izravno u informacijski sustav i njihova pozivanja iz sustava. Općenito, samo jedinica koja je podatke unijela u sustav te podatke može brisati, promijeniti ili ispraviti. Odgovornost za dopustivost pozivanja, unosa i izmjene podataka

jest na jedinici koja te podatke unosi, poziva ili mijenja, zbog čega mora biti omogućena, u svakom trenutku, identifikacija te jedinice. To je bitno i kod kasnijeg možebitnog postupka utvrđivanja odgovornosti za nanesenu štetu.

Za razliku od povlačenja, unosa i brisanja, razmjena podataka temelji se na nacionalnom pravu država članica.

2.1.3. Analitičke radne datoteke

Člankom 10. Konvencije definirano je postupanje s analitičkim radnim datotekama kao najjačim analitičkim sredstvom EUROPOL-a. Tako se određuje kako EUROPOL, uz podatke neosobne prirode, radi ostvarivanja cilja postavljenog u čl. 2., stavku 1. Konvencije (poboljšanje učinkovitosti i suradnje nadležnih tijela u sprječavanju i borbi protiv terorizma, nedozvoljene trgovine drogom itd.), može pohraniti, modificirati i zatim koristiti iz drugih datoteka podatke o kaznenim djelima za koje je nadležan prema članku 2., stavku 2. Konvencije, uključujući i podatke o povezanim kaznenim djelima iz članka 2., stavka 3. Konvencije i podatke koji su namijenjeni za posebne analize a odnose se na:

- a) osobe navedene u članku 8., stavku 1. Konvencije (osobe za koje se sumnja da su počinile, sudjelovale u počinjenju ili osuđene za kaznena djela iz mandata EUROPOL-a, kao i osobe za koje postoji “ozbiljna” sumnja da su ih počinile);
- b) osobe koje bi mogle biti pozvane na svjedočenje u istragama u svezi s kaznenim djelima koja se obrađuju ili u kasnijim kaznenim postupcima;
- c) osobe koje su bile žrtve jednog od djela koja se obrađuju ili one za koje se na osnovi određenih činjenica može vjerovati da bi mogle biti žrtve takvog kaznenog djela;
- d) kontakte i suradnike, i
- e) osobe koje mogu dati obavijesti o kaznenim djelima koja su predmet kriminalističke obrade.

Prikupljanje, obrada i pohrana podataka navedenih u prvoj rečenici članka 6. Konvencije Vijeća Europe o zaštiti pojedinca u vezi s automatskom obradom osobnih podataka od 28. siječnja 1981. (tzv. Konvencija VE br. 108)¹⁶ nije moguća osim ako to nije izričito potrebno za predmetnu datoteku i osim ako takvi podaci ne dopunjuju druge osobne podatke koji su već uneseni u

¹⁶ Rečenica glasi: “Osobni podaci koji otkrivaju rasno porijeklo, političko mišljenje, religijsku ili drugu vjersku pripadnost, kao i osobni podaci koji se odnose na zdravlje ili spolni život osobe ne mogu se automatski procesuirati, osim ako domaće zakonodavstvo ne pruža odgovarajuću zaštitu.”

takvu datoteku. Zabranjuje se biranje određenih skupina osoba isključivo na osnovi podataka navedenih u prvoj rečenici Konvencije 108. Vijeća Europe. Konvencija nadalje određuje da se analitičke radne datoteke otvaraju radi analize definirane kao prikupljanje, obrada ili korištenje podataka s ciljem sudjelovanja u istragama kaznenih djela. Za svaki projekt potrebno je osnovati radnu skupinu koja bi usko povezivala sudionike: analitičare i druge službenike EUROPOL-a koje odredi glavno tajništvo organizacije (ovlašteni za unos i pozivanje podataka iz radnih datoteka) i časnike za vezu i/ili stručnjake država članica koje dostavljaju podatke ili su zainteresirane za analizu. Na osobnu inicijativu ili na zahtjev EUROPOL-a, države članice priopćuju sve informacije koje mogu biti od značenja za konkretnu radnu datoteku.

Zanimljiva je i odredba Konvencije kojom se EUROPOL-u daje ovlast da, ako se čini opravdanim, prikupi i druge informacije radi ispunjavanja dodatnih zadaća predviđenih člankom 3., stavkom 1., točkom 2. Konvencije (razvijanje specijalističkih znanja o istražnim postupcima u državama članicama i pružanje savjeta u istragama; pružanje strateških informacija radi pomaganja i unapređenja učinkovite upotrebe svih resursa dostupnih na nacionalnoj razini radi operativnog djelovanja i pripremanje izvješća o općem stanju). Obavijesti se mogu zatražiti od:

- a) Europske zajednice i tijela koja se rukovode javnim pravom utvrđena u sporazumima o osnivanju Europske zajednice;
- b) drugih tijela koja se rukovode javnim pravom utvrđenim u okvirima Europske unije;
- c) tijela koja se zasnivaju na sporazumu između dviju ili više država članica Europske unije;
- d) trećih država;
- e) međunarodnih organizacija i njima podređenih tijela koja se rukovode javnim pravom;
- f) drugih tijela koja se rukovode javnim pravom, a zasnivaju se na sporazumu između dviju ili više država, i
- g) međunarodne organizacije kriminalističke policije (INTERPOL-a).

Ta je odredba dala podlogu Vijeću ministara pravosuđa i unutarnjih poslova EU da ovlasti direktora EUROPOL-a da, nakon prethodne suglasnosti Upravnog odbora, stupi u pregovore s tijelima EU¹⁷ u ranijoj fazi, a potom i tzv. trećim državama¹⁸, rezultat čega je današnja situacija prema kojoj EUROPOL, pored punopravnih država članica, ima sklopljene međunarodne

¹⁷ Odluka Upravnog odbora EUROPOL-a o utvrđivanju vanjskih odnosa EUROPOL-a i tijela Europske unije od 15. listopada 1998. (O.J. C26/10).

¹⁸ Odluka Vijeća (ministara pravosuđa i unutarnjih poslova) o utvrđivanju vanjskih odnosa EUROPOL-a i trećih država i tijela koja ne pripadaju Europskoj uniji od 3. studenoga 1998. (O.J. C 26/1999, str. 19-20).

ugovore o operativnoj i strateškoj suradnji s državama i međunarodnim organizacijama.¹⁹

Nadalje, u pogledu analitičkih radnih datoteka i prikupljanja podataka, EUROPOL-u se Konvencijom daje pravo na pristup podacima iz drugih informacijskih sustava, ako je to potrebno za obavljanje zadaća iz članka 3., stavka 1., točke 2.

Ako je riječ o analizi opće naravi i strateškog tipa, sve države članice posredstvom časnika za vezu bit će upoznate s rezultatima, posebno kroz izvješća koja sastavlja EUROPOL.

Međutim, ako je riječ o analizi koja se odnosi na specifične slučajeve koji se ne tiču svih država članica i ima izravan operativni cilj, u analizi će sudjelovati predstavnici:

- a) država članica koje su bile izvor informacija dajući povod da se donese odluka o otvaranju analitičke radne datoteke ili one koje su izravno zainteresirane za tu informaciju te države koje su kasnije, od strane ostalih država, pozvane da se uključe u skupinu za analizu jer su postale zainteresirane;
- b) države članice koje su saznale pristupom u indeksni sustav da bi trebale biti informirane i pozivaju se na svoje pravo na informaciju.

Potrebu da budu informirane o stanju u analitičkoj radnoj datoteci države članice iskazuju obrazloženom pisanom obaviješću svim državama članicama analitičke radne datoteke, posredstvom ovlaštenog časnika za vezu. Država se automatski uključuje u analizu koja je u tijeku, osim ako neka od postojećih država članica analitičke radne datoteke ne istakne prigovor. U konačnici, odluka o uključivanju nove članice u radnu datoteku donosi se konsenzusom.

Odredbes o analitičkim radnim datotekama detaljnije su razrađene u aktu Vijeća ministara pravosuđa i unutarnjih poslova EU od 3. studenoga 1998.²⁰

Navedenim aktom definirani su pojmovi (osobni podaci, analitičke radne datoteke, analiza i obrada osobnih podataka), vrste podataka koji se mogu prikupljati, obrada podataka, pravila za otvaranje radnih datoteka, osobni podaci koji se mogu prikupljati u radnim datotekama, vremena pohrane podataka, skupljanje i snimanje podataka, klasifikacija podataka, procjena izvora i informacije podatka, otvaranje radnih datoteka, prebacivanje (ustupanje) podataka i informacija iz radnih datoteka, kontrolni mehanizmi, upotreba i pohranjivanje analitičkih podataka i analitičkih rezultata, kombiniranje podataka između više radnih datoteka i sl. Kao datum stupanja na snagu navedenoga akta određen je 1. siječnja 1999.

¹⁹ Vidi supra, pod 10.

²⁰ Odluka Vijeća (pravosuđa i unutarnjih poslova) o prihvatu pravila koja se odnose na Europolove analitičke datoteke od 3. studenoga 1998. (O.J. C26/2001).

Države članice mogu dostavljati strukturirane i nestrukturirane podatke u analitičke datoteke. Država pritom obavještava EUROPOL o svrsi dostave i o svim možebitnim ograničenjima u korištenju podatkom. To se odnosi i na treće strane (trenutačni status RH) koje su obvezne obavijestiti EUROPOL o svrsi dostave i eventualnim ograničenjima primjene podataka. U pogledu odgovornosti za pohranjene podatke u EUROPOL-u, primjenjuju se odredbe članka 15. Konvencije. Odgovornost za pohranjene podatke, posebno vezano za zakonitost prikupljanja, prijenosa EUROPOL-u i unosa podataka i njihove ispravnosti, ažuriranosti i provjere vremenskog ograničenja pohrane, jest na:

- a) državi članici koja je unijela ili na neki drugi način prenijela podatke;
- b) EUROPOL-u vezano za podatke koje mu je priopćila treća strana ili koji su rezultat analize provedene od EUROPOL-a.

Osim navedenoga, EUROPOL je odgovoran za sve podatke koje je primio ili obradio, bez obzira na to nalaze li se ti podaci u informacijskom sustavu, analitičkim radnim datotekama, indeksnom sustavu ili osobnim podacima iz čl. 14. Konvencije (neautomatizirani podaci koji se čuvaju u obliku datoteke). EUROPOL će podatke pohraniti tako da može utvrditi koja je država članica ili treća strana prenijela podatke ili su oni rezultat analize koju je obavio EUROPOL.

Sukladno čl. 3., stavku 2. Akta Vijeća, za podatke koje je država dostavila za analitičku radnu datoteku ostaje odgovorna država koja ih je dostavila i na njih se primjenjuje nacionalno zakonodavstvo, sve dok se ne uključe u analitičku radnu datoteku. U trenutku uvrštavanja u radnu datoteku, EUROPOL je obvezan osigurati da se pristup tom podatku omogući samo državi koja ga je dostavila odnosno ovlaštenom analitičaru EUROPOL-a uključenom u konkretnu radnu datoteku. Ako EUROPOL, prema procjeni, smatra da podaci više nisu točni ili da nisu ažurirani, o tome obavještava državu koja je podatak dostavila.

Za podatke, papirnate datoteke i dokumente koji sadržavaju informacije koje, nakon procjene EUROPOL-a, ne trebaju biti uključene u radne datoteke, ostaje odgovorna država koja ih je dostavila. EUROPOL-ova je obveza da sve navedene dokumente pohrani odvojeno od analitičke datoteke i da omogući pristup tim podacima samo državi koja ih je dostavila. Ti se podaci mogu poslije koristiti radi:

- a) naknadnog uvrštavanja u radnu datoteku;
- b) provjere jesu li podaci koji su uvršteni u radne datoteke točni i ažurirani;
- c) provjere jesu li ostvareni zahtjevi sadržani u pravilima o Konvenciji EUROPOL-a.

Podaci, papirnate datoteke i dokumenti koji sadržavaju informacije, a koji neće biti uvršteni u analitičke radne datoteke, vratit će se državi koja ih je dostavila ili će se uništiti i izbrisati ako više ne postoji potreba za njima. U

svakom slučaju, moraju se izbrisati ili uništiti kad se zatvara radna datoteka zbog koje se dostavljaju.

Podaci koji se pohranjuju u radnim datotekama moraju biti odgovarajući, točni, relevantni i ne smiju nadilaziti svrhu zbog koje je radna datoteka otvorena. Stvarna potreba čuvanja tih podataka provjeravat će se svake godine, uz mogućnost da se podaci i ranije korigiraju ili brišu. Općenito, interes čuvanja podataka i interes zaštite osobnih podataka pojedinca treba se "vagati" od slučaja do slučaja. Prilikom provjere stvarne potrebe čuvanja podataka uzimat će se u obzir rezultati istrage konkretnog slučaja, konačna sudska odluka, posebice eventualna uvjetna osuda, rehabilitacija, amnestija, starost osobe i sl.

Odluku o daljnjoj potrebi čuvanja podatka donose države članice analitičke radne datoteke. Ako se države ne dogovore, odluku donosi jednoglasno Upravni odbor EUROPOL-a.

Kad je sudski postupak okončan (nema mogućnosti ulaganja redovnih pravnih lijekova) presudom ili na neki drugi način, razmotrit će se potreba čuvanja podataka o osobi na koju se postupak odnosi. Ako se može pretpostaviti prema dostupnim podacima da ta osoba nije ili nije nezakonito počinila kazneno djelo, ili ako razlozi navedeni u sudskoj odluci ostavljaju ta pitanja dvojbenim, podaci na koje se odnosi konkretna presuda će se brisati, osim ako ne postoji osnovana sumnja za pretpostavku da su ti podaci i dalje relevantni za radnu datoteku.

Osobni podaci ne mogu se čuvati dulje od tri godine. Taj se rok obnavlja (ponovo počinje računati) od trenutka kad se dogodi događaj zbog kojega je došlo do unosa podatka koji se odnosi na konkretnu osobu. Ako se podaci o osobama nalaze u radnim datotekama dulje od pet godina, o tome će se trebati izvijestiti Zajedničko nadzorno tijelo.²¹ Ako Zajedničko nadzorno tijelo utvrdi nepravilnosti u postupanju s osobnim podacima, o tome izvještava direktora EUROPOL-a i daje mu rok u kojem treba odgovoriti na konkretne zahtjeve. O cijelom postupku direktor EUROPOL-a dužan je izvještavati Upravni odbor.

Kad Zajednički nadzorni odbor zatraži od Upravnog odbora brisanje podataka, prijenos spornih podataka bit će zabranjen i bez prethodnog odobrenja Upravnog odbora. Iznimno, direktor EUROPOL-a može odobriti prijenos spornih podataka i bez prethodnog odobrenja (odluke) Upravnog odbora ako je prijenos spornih podataka apsolutno potreban radi zaštite temeljnih interesa države članice na koju se podaci odnose i u skladu s mandatom EUROPOL-a ili je u interesu sprječavanja ozbiljne ili trajne opasnosti. U tom slučaju, odobrenje koje daje direktor EUROPOL-a mora biti dokumentirano i upućeno Zajedničkom nadzornom tijelu i Upravnom odboru.

²¹ Uloga Zajedničkog nadzornog tijela detaljnije je razrađena pod 2.1.4

Svaka država koja je uključena u analitičku radnu datoteku odlučit će, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, u kojoj će mjeri dostavljati podatke u analitičku radnu datoteku. Konvencija EUROPOL-a u vezi s time određuje da će nacionalne jedinice, na zahtjev EUROPOL-a ili na svoju osobnu inicijativu, priopćiti EUROPOL-u sve informacije koje mogu pridonijeti obavljanju zadaća prema članku 3., stavku 1., točki 2. Nadalje, države članice te će podatke priopćiti samo ako je obrada tih podataka u svrhu prevencije, analize ili borbe protiv zločina dopuštena prema njihovu nacionalnom pravu. Člankom 6. Odluke Vijeća (pravosuđa i unutarnjih poslova) o prihvatu pravila koja se odnose na EUROPOL-ove analitičke datoteke od 3. studenoga 1998. (O.J. C26/2001) određene su kategorije osobnih podataka i pripadajući upravni podaci koji se mogu pohranjivati u analitičkim radnim datotekama. Tako su određene sljedeće kategorije²²:

- a) osobni podaci;
- b) fizički opis;
- c) sredstva za identifikaciju;
- d) zanimanje i stručna sprema;
- e) informacije o financijama i imovinskom stanju;
- f) podaci o ponašanju;
- g) kontakti i suradnici, uključujući vrstu i prirodu kontakata ili suradnje;
- h) korištena komunikacijska sredstva poput telefona, telefaksa, "pagera", elektroničke pošte, adresa i internetske veze;
- i) korištena prijevozna sredstva poput vozila, plovila, zrakoplova, uključujući informacije za identifikaciju tih prijevoznih sredstava (registarske oznake);
- j) informacije povezane s kriminalnom aktivnošću koja je u djelokrugu rada EUROPOL-a sukladno članku 2. Konvencije;
- k) navodi drugih baza podataka u kojima su pohranjene informacije o osobi;
- l) informacije o pravnim osobama povezane s podacima koji su navedeni pod e) i j).

Za svaku kompjutorsku obradu podataka koja sadržava osobne podatke i kojom se služi EUROPOL u svrhu obavljanja svojih zadaća, EUROPOL će u nalogu za otvaranje dokumenta, koji mora odobriti Upravni odbor, navesti:

- a) naziv dokumenta;
- b) svrhu;
- c) skupine osoba o kojima su podaci pohranjeni;
- d) prirodu pohranjenih podataka i bilo koje podatke navedene u prvoj rečenici članka 6. Konvencije Vijeća Europe od 28. siječnja 1981. koji su nužni;
- e) vrstu osobnih podataka koji se koriste da bi se otvorio dokument;

²² Detaljnije o vrstama podataka unutar svake kategorije vidjeti u članku 6. Odluke.

- f) izvor ili unos podataka koje treba pohraniti;
- g) uvjete pod kojima se osobni podaci pohranjeni pod tim nazivom mogu priopćivati, kojem primatelju i prema kojem postupku;
- h) vremenska ograničenja za provjere i trajanje pohrane;
- i) način provjere.

Zajedničko nadzorno tijelo (neovisno tijelo koje ima zadaću provjeravati i nadzirati aktivnosti EUROPOL-a kako bi osiguralo da prava pojedinca ne budu prekršena obradom, pohranom i korištenjem podataka koje čuva EUROPOL) treba biti odmah obaviješteno od direktora EUROPOL-a o planu da se naredi upis novog dokumenta u bazu podataka i treba dobiti dosje kako bi Upravnom odboru uputilo svaki komentar koji smatra potrebnim.

Iznimno, u hitnim situacijama, kad je nemoguće unaprijed dobiti odobrenje Upravnog odbora, direktor EUROPOL-a na osobnu će inicijativu ili na zahtjev zainteresirane države članice, argumentiranom odlukom, narediti otvaranje dokumenta i istodobno o svojoj odluci obavijestiti članove Upravnog odbora. Postupak otvaranja naloga započet će se bez odgađanja i završiti što je prije moguće. U tom slučaju, direktor EUROPOL-a mora u pisanoj obavijesti izvijestiti članove Upravnog odbora o imenu, predmetu i svrsi analitičke datoteke otvaranje koje nalaže te navesti i sve ostale činjenice koje idu u prilog njegovoj tvrdnji da je otvaranje radne datoteke potrebno žurno provesti.

U svakom nalogu za otvaranje radne datoteke EUROPOL će navesti kategorije podataka iz čl. 6. Odluke koje su nužne za potrebe konkretne analitičke radne datoteke. Posebna pozornost posvećuje se osobnim podacima koji se odnose na raso porijeklo, religijsku ili drugu vjersku pripadnost, političko mišljenje, spolni život ili zdravlje. Takvi podaci mogu biti uključeni u analitičke radne datoteke samo ako je to apsolutno nužno za njezine potrebe, a to se mora navesti u nalogu za otvaranje radnih datoteka.

Kategorije podataka koje se odnose na osobe koje bi mogle biti pozvane na svjedočenje u istragama u svezi s kaznenim djelima koja se obrađuju ili u kasnijim kaznenim postupcima; osobe koje su bile žrtve jednog od djela koja se obrađuju ili one za koje se na osnovi određenih činjenica može vjerovati da bi mogle biti žrtve takvog kaznenog djela; kontakti i suradnici te osobe koje mogu dati obavijesti o kaznenim djelima koja su predmet kriminalističke obrade uvrstit će se u nalog za otvaranje analitičke radne datoteke samo kad postoje specifični razlozi zbog kojih se ti podaci traže i obrađivat će se samo na izričit zahtjev dviju ili više država članica koje sudjeluju u radnoj datoteci. Navedeni podaci će se brisati kad prestane svrha zbog koje su pohranjeni.

Nalozi za otvaranje radnih datoteka, kao i sve kasnije izmijene, mogu se provoditi samo uz suglasnost Upravnog odbora uz uvažavanje svih komentara Zajedničkog nadzornog tijela. Zajedničko nadzorno tijelo može dostaviti svoje komentare pisanim putem Upravnom odboru. Upravni će odbor dati

Zajedničkom nadzornom tijelu vrijeme od dva mjeseca za dostavu komentara. Preslik komentara uputit će se i direktoru EUROPOL-a. Upravni odbor može pozvati predstavnika Zajedničkog nadzornog tijela da sudjeluje u raspravi o nalogu za otvaranje analitičke radne datoteke.

Analitičke aktivnosti mogu započeti već i u fazi iniciranja postupka za otvaranje analitičke radne datoteke, ali se rezultati analitičke aktivnosti ne smiju prosljeđivati sve dok se Upravni odbor ne suglasi s nalogom za otvaranje datoteke. Ako Upravni odbor odbije dati suglasnost, podaci će se odmah izbrisati.

Iznimno, direktor EUROPOL-a može odobriti dostavu rezultata analitičke obrade prije suglasnosti Upravnog odbora, ako je to apsolutno nužno radi zaštite temeljnih interesa države članice i u nadležnosti je EUROPOL-a ili u interesu sprječavanja ozbiljne ili prijeteće opasnosti. U tim slučajevima odobrenje direktora EUROPOL-a bit će sadržano u dokumentu koji će se dostaviti Upravnom odboru i Zajedničkom nadzornom tijelu.

Ako se tijekom analitičke aktivnosti utvrdi da je potrebno mijenjati nalog za otvaranje analitičke radne datoteke, postupak promjene bit će identičan kao i za postupak otvaranja naloga za otvaranje nove analitičke radne datoteke.

Podaci koji se pohranjuju u analitičkim radnim datotekama razlikuju se prema procjeni pouzdanosti izvora informacije i procjeni pouzdanosti (točnosti) informacije. Također, razlikuju se podaci koji se temelje na činjenicama i podaci koji se temelje na osobnim procjenama ili mišljenjima.

Radi osiguranja odgovarajuće unutarnje zaštite podataka, zadaća je direktora EUROPOL-a odrediti osobu (koja će biti izravno njemu odgovorna) koja će osigurati zaštitu podataka prema standardima za zaštitu podataka i u skladu s pravilima o postupanju s analitičkim bazama podataka.

Svi podaci u analitičkim radnim datotekama moraju se klasificirati. Radne datoteke, s obzirom na svrhu, dijele se na:

- a) opće ili strateške; njihov je cilj obrada relevantnih informacija u vezi s određenom problematikom ili razvijanje odnosno poboljšanje aktivnosti nadležnih tijela (sva javna tijela država članica nadležna, prema nacionalnom zakonodavstvu, za sprječavanje i borbu protiv kriminala);
- b) operativne; njihov je cilj prikupljanje informacija o jednoj kriminalnoj aktivnosti ili o više njih koje se odnose na članak 2. Konvencije EUROPOL-a, a odnose se na slučajeve, osobe ili organizacije, kako bi se započela, pomogla ili zaključila, sukladno članku 10., stavku 2. Konvencije EUROPOL-a, bilateralna ili multilateralna istraga s međunarodnim obilježjem kojom su obuhvaćene dvije ili više država članica.

Radi lakše pretrage, EUROPOL osniva i tzv. indeksni sustav za podatke pohranjene u analitičkim radnim datotekama. Direktor, zamjenici direktora i ovlašteni službenici EUROPOL-a te časnici za vezu imaju pravo pristupa

indeksnom sustavu. Pristup časnika za vezu uređen je tako da je moguće odrediti je li ili nije pojedina informacija pohranjena, ali nije moguće utvrditi povezanost ili donijeti daljnje zaključke u pogledu sadržaja datoteke.

Za sve informacije dostavljene u analitičke radne datoteke obavlja se procjena informacije i izvora informacije i na odgovarajući se način klasificira. EUROPOL je prihvatio standard 4x4 klasifikacije informacija:

POUZDANOST IZVORA

A	POUZDAN IZVOR. Ne postoji sumnja u pouzdanost, autentičnost i kompetentnost izvora ili je izvor u prošlosti bio pouzdan u svim slučajevima.
B	NAJČEŠĆE POUZDAN IZVOR. Izvor čije su se informacije, u prošlosti, pokazale točne u većini slučajeva.
C	NAJČEŠĆE NEPOUZDAN IZVOR. Izvor čije su se informacije, u prošlosti, pokazale netočne u većini slučajeva.
X	NEODREĐEN IZVOR. Ne možemo odrediti pouzdanost izvora ili postoji sumnja u pouzdanost, autentičnost i kompetentnost izvora.

POUZDANOST INFORMACIJE

1	ISTINITA. Službeniku je, sa sigurnošću, poznato da je informacija istinita.
2	VJEROJATNO ISTINITA. Informacija je osobno poznata izvoru, ali nije poznata službeniku koji podnosi izvješće.
3	MOGUĆE ISTINITA. Informacija nije poznata osobno izvoru, ali je potkrijepljena informacijom koja je već prije zaprimljena.
4	NEODREĐENA. Informacija nije osobno poznata izvoru i ne može se potvrditi s već zaprimljenim informacijama.

Prema tome, informacija koja je najvrjednija u analitičkom smislu je ona za koju ne postoji sumnja u pouzdanost, autentičnost i kompetentnost izvora ili je izvor u prošlosti bio pouzdan u svim slučajevima, a ujedno je službeniku, sa sigurnošću, poznato da je informacije istinita (A-1).

Ako EUROPOL, prema raspoloživim informacijama, dođe do zaključka da bi određenu informaciju trebalo korigirati, o tome će obavijestiti državu članicu koja je dostavila informaciju i od nje zatražiti da se suglasi s prijedlogom izmjene klasifikacije. Bez suglasnosti države članice (izvora informacije) EUROPOL neće mijenjati klasifikaciju informacije.

Ako EUROPOL od države članice primi neklasificirani podatak ili informaciju, EUROPOL će pokušati klasificirati informaciju prema podacima kojima raspolaže. Procjena takvih informacija dogovorit će se sporazumom EUROPOL-a i države koja je dostavila informaciju. Država članica i EUROPOL mogu se načelno dogovoriti o procijeni pouzdanosti informacije i izvora. Ako informacije država članica dostavlja sukladno takvom sporazumu, to će biti naznačeno uz dostavljene informacije. Ako ne postoji dogovor u vezi s pouzdanošću informacije i izvora u konkretnom slučaju, ni načelni sporazum kojom bi se mogla odrediti pouzdanost dostavljene informacije, EUROPOL će tu informaciju označiti najnižom razinom pouzdanosti: D-4.

Sve navedeno odnosit će se i na dostavu informacija od tzv. trećih država kakav status s EUROPOL-om ima trenutačno i Republika Hrvatska.

Ako je određena informacija nastala kao rezultat rada u određenoj analitičkoj radnoj datoteci, EUROPOL će takvu informaciju procjenjivati prema kriterijima koje određuje sustav 4X4 i u dogovoru s državama članicama koje sudjeluju u radnoj datoteci.

Bilježit će se dostava osobnih podataka sadržanih u radnim datotekama državama članicama ili trećim državama. U suradnji s državama članicama ili s trećim državama, EUROPOL će, kad je to nužno, prije dostave provjeriti da se dostavljaju točni podaci u skladu s odredbama Konvencije EUROPOL-a.

Država koja prima podatke obavijestit će državu koja podatke šalje, na njezin zahtjev, o korištenju dostavljenih podataka kao i o naknadnim rezultatima dobivenim na temelju dostavljene informacije. Potonje vrijedi samo uz uvjet da to dopušta nacionalno zakonodavstvo države primateljice podataka.

Ako budu navedene kakve restrikcije u mogućnosti korištenja dostavljenih podataka, te restrikcije potrebno je spremati zajedno s dostavljenim podacima, a o njima se treba također izvijestiti i primatelj analitičkih rezultata.

Kako bi se osigurali odgovarajući kontrolni postupci predviđeni člankom 25. Konvencije (poduzimanje potrebnih tehničkih i organizacijskih mjera radi provedbe Konvencije), izrađen je sigurnosni plan za obradu podataka od strane EUROPOL-a koji se konstantno ažurira sukladno procjeni sigurnosnog rizika. Sigurnosni plan potvrđuje Upravni odbor.

Svi osobni podaci i analitički rezultati mogu se koristiti samo u skladu sa svrhom zbog koje je radna datoteka otvorena ili radi borbe protiv ozbiljnih (teških) oblika kriminala i u skladu s ograničenjima o korištenju navedenim od država članica sukladno članku 17., stavku 2. Konvencije. Podaci koji se odnose na rasno porijeklo, političko mišljenje, religijsku ili drugu vjersku pripadnost, kao i osobni podaci koji se odnose na zdravlje ili spolni život osobe, mogu se prosljeđivati samo uz privolu države koja ih je dostavila.

Svi podaci iz analitičke radne datoteke koja se zatvara pohranit će se u posebnoj datoteci koja će se moći koristiti samo radi interne ili vanjske kontrole.

Ti će se podaci pohranjivati najduže tri godine od zatvaranja radne datoteke, ali uz uvažavanje i odredbi čl. 21., st. 5. Konvencije.²³

Rezultati do kojih se došlo analizom podataka u radnoj datoteci EUROPOL smiju se pohraniti u elektroničkom obliku najduže tri godine od trenutka zatvaranja radne datoteke, osiguravajući pritom da se ti rezultati pohrane u posebnoj datoteci i da se ne dodaju novi podaci u nju. Nakon proteka roka od tri godine, podaci se mogu pohranjivati samo u papirnatom obliku.

Kako bi se provjerila dopuštenost pozivanja (“izvlačenja”) osobnih podataka iz analitičkih radnih datoteka za potrebe analize, za barem jedno od deset pozivanja osobnih podataka automatski će se, sukladno članku 16. Konvencije, sastaviti izvješće. Izvješće će sadržavati jedinstveni broj korisnika, datum i vrijeme pozivanja podatka, identitet osobe za koju se podacima pristupilo i za koju su prikazani te analitičku radnu datoteku iz koje su podaci pozivani. Podacima sadržanim u izvješću koristit će se EUROPOL i nadzorna tijela (nacionalna nadzorna tijela i Zajedničko nadzorno tijelo) samo u svrhu nadzora i oni će biti brisani nakon šest mjeseci, osim ako podaci dalje nisu potrebni za kontrolu koja je u tijeku. O detaljima će odlučivati Upravni odbor nakon konzultacija sa Zajedničkim nadzornim tijelom. U nalogu za otvaranje radne datoteke može se odrediti i učestalija provjera (ne svako deseto, nego npr. osmo pozivanje podataka).

Člankom 16. Odluke Vijeća (pravosuđa i unutarnjih poslova) o prihvatu pravila koja se odnose na EUROPOL-ove analitičke datoteke od 3. studenoga 1998. (O.J. C26/2001) određuje se postupanje u slučajevima kad je informacija, sadržana u jednoj radnoj datoteci, bitna u nekim drugim analitičkim radnim datotekama (tzv. spajanje radnih datoteka²⁴).

Ako se predlaže spajanje informacija sadržanih u dvije radne datoteke, osnovat će se nova radna datoteka koja će sadržavati sve podatke iz obje “originalne” radne datoteke, sukladno pravilima za otvaranje nove radne datoteke. Odluku o spajanju donijet će sve države članice “originalnih” radnih datoteka. Odluku o eventualnom zatvaranju obiju ili koje od “originalnih” datoteka donose države članice svake od tih radnih datoteka.

Ako su sve ili samo neke od informacija iz jedne radne datoteke bitne za neku drugu radnu datoteku, članice prve radne datoteke odlučit će hoće li podatke proslijediti u drugu radnu datoteku. Tamo gdje prosljeđivanje podataka rezultira potrebom da se mijenja nalog za otvaranje jedne od analitičkih radnih datoteka (npr. mijenja se svrha, priroda pohranjenih podataka i sl.), potrebno je otvoriti novi nalog za otvaranje analitičke radne datoteke, sukladno

²³ Odredba glasi: “Brisanje ne smije uslijediti ako bi ugrozilo interese osobe na koju se podaci odnose te ih treba zaštititi. U takvim slučajevima podaci se mogu koristiti samo uz suglasnost osobe na koju se odnose.”

²⁴ Engl. *combination of files*.

odredbama čl.12. Konvencije. Članovi svake od “originalnih” radnih datoteka odlučit će hoće li zatvoriti postojeću datoteku.

Upotreba novih tehničkih sredstava za obradu podataka u analitičke svrhe moguća je samo ako su poduzete sve raspoložive mjere za osiguranje da je njihovo korištenje u skladu s pravilima o zaštiti osobnih podataka prihvaćenih od EUROPOL-a.

Direktor EUROPOL-a unaprijed će se konzultirati sa Zajedničkim nadzornim odborom u svim slučajevima kod kojih bi uvođenje takvih tehničkih sredstava moglo prouzročiti probleme prilikom primjene odredaba o zaštiti podataka.

2.1.4. Zajedničke odredbe o obradi podataka

Navedena glava pravno uređuje sva pitanja od značenja za postupanje s podacima sadržanim u informacijskom sustavu EUROPOL-a. Konkretno, razrađuju se članci u kojima se govori o: obvezi obavješćivanja (EUROPOL je obvezan “na vrijeme” obavijestiti nacionalne jedinice i njihove časnike za vezu, ako nacionalne jedinice to zatraže, o bilo kojoj informaciji koja se tiče njihovih država članica u odnosu na kaznena djela za koja je EUROPOL nadležan. Obveza priopćivanja odnosi se i na informacije i obavještajne podatke u vezi s drugim ozbiljnim kaznenim djelima o kojima EUROPOL ima saznanja), standardima o zaštiti podataka, odgovornosti u pitanjima zaštite podataka, pravilima za sastavljanje izvješća (odnosi se na izvješća o provjeri opravdanosti pozivanja osobnih podataka iz informacijskog sustava, o čemu je detaljnije bilo riječi pod 2.1.3.), pravilima o korištenju osobnih podataka, priopćivanju podataka trećim državama i trećim tijelima, pravu pristupa (odnosi se na pravo svake osobe na pristup osobnim podacima pohranjenim u EUROPOL-u), ispravicima i brisanju podataka, vremenskom ograničenju za pohranu i brisanje podataka, ispravicima i pohrani podataka u datotekama, nacionalnom i Zajedničkom nadzornom tijelu i sigurnosti podataka.

U pogledu standarda o zaštiti podataka, Konvencijom se propisuje da svaka država mora imati standard koji odgovara “barem” standardu koji proizlazi iz provedbe načela Konvencije Vijeća Europe od 28. siječnja 1981. vodeći računa o preporuci br. R (87) 15 Ministarskog odbora Vijeća Europe od 17. rujna 1987. u vezi s korištenjem osobnih podataka u policijske svrhe.²⁵

²⁵ I tijekom sklapanja sporazuma o operativnoj suradnji između Republike Hrvatske i EUROPOL-a poštovanje standarda u vezi sa zaštitom osobnih podataka, postojanje nacionalnog zakona o zaštiti osobnih podataka izrađenog u skladu s navedenom Konvencijom Vijeća Europe, bio je jedan od prioritetnih uvjeta u pregovorima sa strane EUROPOL-a.

U vezi s odgovornošću u pitanjima zaštite podataka, Konvencija određuje da odgovornost za podatke pohranjene kod EUROPOL-a, posebno vezano za zakonitost prikupljanja, prijenosa EUROPOL-u i unosa podataka, kao i njihove ispravnosti, ažuriranosti i provjere vremenskog ograničenja pohrane leži na:

- a) državi članici koja je unijela ili na neki drugi način prenijela podatke,
- b) EUROPOL-u vezano za podatke koje mu je priopćila treća strana ili koji su rezultat analize provedene od EUROPOL-a.

Osim toga, EUROPOL je odgovoran za sve podatke koje je primio ili obradio, bez obzira na to nalaze li se ti podaci u informacijskom sustavu, analitičkim radnim datotekama, indeksnom sustavu ili je riječ o neautomatiziranim podacima (ne vode se automatski) koji se čuvaju u pisanom obliku. Radi lakšeg utvrđivanja odgovornosti, Konvencija određuje da će se podaci pohraniti tako da se može utvrditi koja je država članica ili treća strana prenijela podatke ili su oni rezultat analize koju je obavio EUROPOL.

U pogledu pravila o korištenju osobnim podacima iz informacijskog sustava, indeksnog sustava ili analitičkih radnih datoteka, Konvencija kaže da se oni mogu prenositi ili da se njima mogu koristiti samo nadležna tijela država članica u svrhu sprječavanja i suzbijanja kaznenih djela iz djelokruga EUROPOL-a te drugih teških kaznenih djela. Podaci će se koristiti u skladu sa zakonima države članice odgovorne za tijela vlasti koja se podacima koriste.

Kad su za određene podatke navedena određena ograničenja u korištenju koje navodi država članica, treća država ili treće tijelo, a koja su važeća u državi koja podatke dostavlja, takva ograničenja mora poštovati korisnik podatka, osim u posebnom slučaju gdje nacionalni zakoni propisuju da ograničenje u korištenju ne vrijedi za pravosudna i zakonodavna tijela ili bilo koje neovisno tijelo utvrđeno zakonom odgovorno za nadzor nacionalnih nadležnih tijela u okviru članka 2., stavka 4. Konvencije.²⁶ U takvim situacijama podaci se mogu koristiti uz prethodnu konzultaciju države članice koja je podatke priopćila i koje se interes i mišljenje moraju uzeti u obzir u najvećoj mogućoj mjeri.

Korištenje podataka u druge svrhe ili od drugih tijela, osim "nadležnih tijela vlasti", bit će moguće nakon prethodne konzultacije države koja je podatke prenijela ako to dopušta nacionalno zakonodavstvo te države.²⁷

²⁶ Odredba članka glasi: "...nadležna tijela vlasti znače sva državna tijela u zemljama članicama koja su odgovorna prema nacionalnom pravu za suzbijanje i borbu protiv kaznenih djela."

²⁷ Sličnu odredbu poznaje i Interpol koji u svojim Pravilima za obradu osobnih podataka u svrhu međunarodne policijske suradnje, u čl. 17., stavku a., podstavku 4., određuje kako se zaprimljene informacije dalje mogu prosljeđivati tijelima izvan nacionalnih ureda Interpola, ovlaštenim nacionalnim tijelima ili ovlaštenim međunarodnim tijelima samo ako se prethodno pribavi privola ovlaštenog nacionalnog ureda Interpola ili ovlaštenog tijela koje je vlasnik in-

S obzirom na navedeno, potrebno je istaknuti kako EUROPOL poznaje sljedeće kodove za rukovanje informacijama:

H0	Ovu informaciju mogu dostaviti ili se njome koristiti samo tijela koja se bave provedbom zakona i samo u svrhu sprječavanja i borbe protiv ozbiljnog i organiziranog kriminala.
H1	Za korištenje u svrhu dokazivanja u sudskim postupcima; nužno je unaprijed konzultirati onoga tko je pribavio ovu informaciju.
H2	Onaj tko je pribavio ovu informaciju mora se prethodno konzultirati prije no što se informacija koristi ili dalje prosljeđuje.
H3	Svrha prosljeđivanja informacije: (opisati svojim riječima). Dodatna ograničenja: (opisati svojim riječima).

Trećim državama i trećim tijelima osobni podaci mogu se priopćiti samo ako je:

- a) to potrebno u pojedinačnim slučajevima u svrhu sprječavanja i borbe protiv kaznenih djela za koje je nadležan EUROPOL;
- b) adekvatna razina zaštite podataka osigurana u toj državi ili pri tom tijelu i
- c) to dopustivo prema općim odredbama u smislu stavka 2.

Adekvatnost zaštite osobnih podataka koje pružaju treće države ili treća tijela procjenjivat će se uzimajući u obzir sve okolnosti koje igraju ulogu u priopćivanju podataka, a posebno:

- a) prirodu podataka;
- b) svrhu za koju su podaci predviđeni;
- c) trajanje predviđene obrade;
- d) opće i posebne odredbe koje se primjenjuju na treće zemlje i treća tijela sukladno članku 10, stavku 4. Konvencije (prikupljanje podataka od drugih tijela).

Ako se podaci o kojima je riječ priopćuju EUROPOL-u od države članice, EUROPOL će ih prosljediti trećim državama i tijelima samo uz pristanak te države članice. Pristanak se može dati pod općim i posebnim uvjetima uz mogućnost opoziva u bilo kojem trenutku. Ako država članica podatke ne priopći, EUROPOL će se s time suglasiti ako priopćivanje tih podataka ne znači:

formacije. U praksi se zna dogoditi da treća strana, koja nije nadležno tijelo vlasti (npr. novinarski upit), na temelju posebne zakonske ovlasti (npr. na temelju Zakona o medijima i Zakona o pravu na pristup informacijama) zatraži informaciju o kriminalističkoj obradi koja je u tijeku, a obradom su obuhvaćena saznanja dobivena policijskom razmjenom podataka. Obveza je korisnika informacije da se, *stricto sensu*, pridržava ograničenja koja je zadao vlasnik informacije.

- a) sprječavanje ispravne provedbe zadaća iz djelokruga nadležnosti države članice;
- b) ugrožavanje sigurnosti javnog reda države članice ili nanošenje štete njezinoj općem dobru.

Vrlo je važno napomenuti kako je EUROPOL odgovoran za zakonitost u vezi s dopustivošću dostave podataka. EUROPOL je obvezan bilježiti sva priopćivanja podataka i razloge priopćivanja. Priopćivanje je moguće samo ako primatelj preuzme obvezu da će se podaci koristiti jedino u svrhu zbog koje se priopćuju. To se ne odnosi na osobne podatke koje traži EUROPOL za vlastite istrage.

Ako se priopćivanje odnosi na informacije određenog stupnja tajnosti, dostava će biti moguća jedino ako postoji dogovor između EUROPOL-a i primatelja o dostavi takvih informacija.

Sukladno članku 8. Odluke Vijeća (ministara pravosuđa i unutarnjih poslova) kojom se utvrđuju pravila koja uređuju vanjske odnose EUROPOL-a s trećim državama i tijelima nečlanica Europske unije,²⁸ EUROPOL može, radi ostvarivanja ciljeva predviđenih člankom 2. Konvencije, prosljeđivati trećim državama i trećim tijelima (tijelima nečlanica EU) podatke koji nisu povezani s neosobnim podacima samo osnovnog stupnja zaštite (ograničeno) ako je zaključen sporazum u tu svrhu između EUROPOL-a i tijela s kojim se podaci razmjenjuju. Iznimno, podaci se mogu dostavljati i ako nema sporazuma, ali samo ako direktor EUROPOL-a smatra da je dostava tih podataka apsolutno nužna radi zaštite temeljnih interesa država članica ili radi sprječavanja neposredne opasnosti povezane s kriminalom.

Radi zaštite neosobnih podataka koji su određeni stupnjem tajnosti EUROPOL 1 ("povjerljivo"), EUROPOL 2 ("tajno") i EUROPOL 3 ("vrlo tajno"),²⁹ potreban je pisani sporazum treće države ili tijela s EUROPOL-om.

Osobito značajno područje koje uređuje Konvencija je pravo pristupa informacijama. Svaka osoba ima pravo pristupa svojim osobnim podacima pohranjenim u EUROPOL-u ili provjeriti te podatke podnošenjem besplatnog zahtjeva nadležnom nacionalnom tijelu (u RH to je Agencija za zaštitu osobnih podataka) u bilo kojoj državi članici, a to će ga tijelo uputiti na EUROPOL i obavijestiti osobu da će EUROPOL odgovoriti izravno.

EUROPOL mora riješiti zahtjev u roku tri mjeseca od njegova podnošenja nadležnom nacionalnom tijelu države. Pravo osobe na zatražene podatke ili provjera podataka ostvaruje se u skladu sa zakonima države gdje je postav-

²⁸ Concil Act of November 3 1998 laying down rules governing Europol's relations with third States and non-European Union related bodies (1999/C 26/04).

²⁹ Opširnije vidi u članku 8. Odluke Vijeća (ministara pravosuđa i unutarnjih poslova) od 3. studenoga 1998. kojom se prihvaćaju pravila o tajnosti informacija EUROPOL-a (1999/C 26/02) i (2003/C 152/01).

ljen upit. Pri tome se uzima u obzir da će se, ako pravo države članice koje se primjenjuje i dopušta priopćivanje podatka, zahtjev svejedno odbiti ako je odbijanje nužno kako bi se:

- a) omogućilo EUROPOL-u da na ispravan način ispuni svoje obveze;
- b) zaštitila javna sigurnost i javni red u državi članici ili spriječio kriminal;
- c) zaštitila prava i slobode trećih osoba.

Pri tome interesi osoba na koje se odnosi zahtjev za dostavu informacije ne mogu imati prednost pred razlozima navedenim pod a), b) i c).³⁰

Pravo na priopćivanje informacija trećim državama ili trećim tijelima ostvaruje se na sljedeće načine:

- a) podaci iz informacijskog sustava koje je unijela država članica ne mogu se prenijeti bez suglasnosti države koje je podatke unijela u sustav i države članice na koju se ti podaci izravno odnose. Odluka tih država može biti i takva da se podaci ne priopćuju. Podatke koji se mogu priopćiti i dogovore o razmjeni takvih podataka naznačit će država članica koja je unijela podatke;
- b) podaci iz informacijskog sustava koje je unio EUROPOL ne mogu se prosljeđivati bez suglasnosti države na koju se ti podaci izravno odnose. Odluka te države, kao i u prethodno navedenoj situaciji, može biti takva da se odbije priopćivanje podataka;
- c) podaci koji se nalaze u analitičkim radnim datotekama u svrhu analize kako je definirano mogu se priopćiti samo ako postoji konsenzus EUROPOL-a, država članica uključenih u analitičku radnu datoteku i države na koju se priopćivanje tih podataka izravno odnosi.

Ako se jedna ili više država članica ili EUROPOL usprotivi priopćivanju podataka, EUROPOL će osobu obavijestiti da je obavio provjere ne dajući informacije koje bi osobi mogle otkriti je li poznata ili ne.

Ako zakonodavstvo države koje se primjenjuje ne propisuje nikakve odredbe u vezi s priopćivanjem podataka, EUROPOL će, "usko" surađujući s nadležnim nacionalnim tijelima, obaviti provjere i o tome obavijestiti osobu koja je zatražila podatke bez davanja informacija koje mogu otkriti je li poznata u evidencijama ili ne.

U svom odgovoru, EUROPOL će obavijestiti osobu da se može žaliti Zajedničkom nadzornom tijelu ako nije zadovoljna odlukom. Osoba se tom tijelu može žaliti i ako nije dobila odgovor u propisanom roku.

Ako se žalba osobe odnosi na priopćivanje podataka o kojima je riječ unesenim u informacijski sustav od strane države članice, Zajedničko nadzorno tijelo donijet će odluku o suglasnosti s nacionalnim zakonom države članice u

³⁰ Ili: razlozi navedeni pod a), b) i c) imaju prednost pred pravom osobe na informaciju.

kojoj je molba podnesena. Zajedničko nadzorno tijelo najprije će konzultirati nacionalno nadzorno tijelo ili nadležno pravosudno tijelo u državi članici koja je izvor podataka. Bilo koje nacionalno tijelo treba obaviti nužne provjere, posebno je li odluka u skladu s postupkom predviđenim za ograničenje prava pristupa i postupkom priopćivanja podataka. Nakon što se to potvrdi, odluku, koja se može protegnuti i na odbijanje priopćivanja bilo kakve informacije, donosi Zajedničko nadzorno tijelo u suradnji s nacionalnim nadzornim tijelom ili nadležnim pravosudnim tijelom.

Ako se žalba odnosi na priopćivanje podataka o kojima je riječ unesenih u informacijski sustav od strane EUROPOL-a ili podataka pohranjenih u analitičke radne datoteke, Zajedničko nadzorno tijelo neće, u slučaju ustrajnih prigovora od EUROPOL-a ili države članice, odbiti takve prigovore, osim ako se s time slože dvije trećine njegovih članova nakon što je saslušan EUROPOL i država članica. Na taj način dopušta se mogućnost da se, ako su dvije trećine članova Zajedničkog nadzornog odbora suglasne, odluči protivno prigovorima EUROPOL-a ili države članice.

Ako se žalba odnosi na priopćivanje podataka unesenih u informacijski sustav od strane države članice, Zajedničko nadzorno tijelo osigurat će korektnu provjeru svega potrebnog, u suradnji s nacionalnim nadzornim tijelom države koja je unosila podatke. Zajedničko nadzorno tijelo obavijestit će podnositelja da je provjera obavljena, bez priopćivanja bilo kakvih informacija koje bi mu mogle otkriti je li im poznat ili ne.

Ako se žalba odnosi na provjeru podataka unesenih u informacijski sustav od strane EUROPOL-a ili podataka pohranjenih u analitičke radne datoteke, Zajedničko nadzorno tijelo osigurat će da potrebne provjere obavi EUROPOL i u tom će slučaju izvijestiti osobu da su obavljene sve potrebne provjere, bez davanja informacija koje bi joj mogle otkriti je li poznata ili ne (u bazama podataka).

Sve te odredbe, *mutatis mutandis*, primjenjuju se i na neautomatizirane podatke koje čuva EUROPOL u obliku datoteka, tj. bilo kojega strukturiranog seta osobnih podataka dostupnih u skladu s posebnim kriterijima.

U pogledu ispravka i brisanja podataka osnovno je pravilo da svaka osoba može tražiti brisanje ili ispravak netočnih podataka. EUROPOL će o svakom brisanju ili ispravku obavijestiti osobu, a ona, ako nije zadovoljna ili ako nije primila odgovor u roku tri mjeseca, može podnijeti žalbu Zajedničkom nadzornom tijelu.

Općenito, ako su podaci kojima raspolaže EUROPOL netočni ili je njihov unos u neskladu s Konvencijom, a priopćeni su od treće države ili trećeg tijela ili su rezultat analize EUROPOL-a, EUROPOL će izbrisati ili ispraviti takve podatke.

Ako su podaci koji su netočni ili u neskladu s Konvencijom izravno prosljeđeni od država članica, države članice se, u suradnji s EUROPOL-om,

obvezuju podatke izbrisati. Međutim, ako su netočni podaci preneseni na druge načine ili su pogreške u podacima koje su priopćile države članice rezultat pogrešnog prijenosa, ili su bili priopćeni uz kršenje odredbi Konvencije, ili su rezultat neispravnog unosa, preuzimanja ili pohranjivanja, ili ako je EUROPOL kršio odredbe Konvencije, EUROPOL će biti obavezan ispraviti ih ili izbrisati u suradnji s državama članicama na koje se odnose. Sve države primateljci podataka koji se mijenjaju ili brišu bit će pravodobno obavještene. Prema tome, u pogledu odgovornosti za brisanje (i ažuriranje podataka), odgovornost je uvijek na vlasniku informacije, s time da se uvažava načelo po kojem za svaki dostavljeni podatak (osim onih koje države članice unose izravno) odgovornost snosi EUROPOL. Što se tiče Republike Hrvatske kao treće države s kojom EUROPOL ima sklopljen sporazum, to pitanje riješeno je člankom 8. Sporazuma o operativnoj i strateškoj suradnji između Republike Hrvatske i Europskog policijskog ureda.³¹ U tom se članku u stavku 4. kaže kako će EUROPOL, ako procijeni da postoji razlog za pretpostavku o netočnosti ili neažuriranosti dostavljene informacije (od Republike Hrvatske), o tome izvijestiti Republiku Hrvatsku. Republika Hrvatska će provjeriti informaciju i izvijestiti EUROPOL o rezultatu provjere. Odsjek Europolu MUP-a RH tada će o ispravku ili brisanju informacije izvijestiti EUROPOL. Također, Odsjek Europolu MUP-a Republike Hrvatske izvijestit će, u mjeri u kojoj je to moguće, EUROPOL i u slučaju kad postoji razlog za pretpostavku da dostavljena informacija nije točna ili više nije ažurna. Kad EUROPOL i primi informaciju od Odsjeka Europolu MUP-a Republike Hrvatske o potrebi brisanja ili ispravka određene informacije, EUROPOL će u pravilu tu informaciju izbrisati ili ispraviti, ali si zadržava pravo da, ako raspolože informacijama u svojim bazama podataka koje su opširnije od onih koje posjeduje Republika Hrvatska te mu informacija treba radi daljnje obrade, odluči informaciju ne izbrisati. O tome obavještava Republiku Hrvatsku.

U pogledu pohrane i brisanja datoteka, kao što je već rečeno pod naslovom 2.1.3. (analitičke radne datoteke), podaci se čuvaju onoliko dugo koliko je potrebno radi obavljanja zadaće. Potreba za daljnjom obradom razmatra se nakon tri godine od unosa podatka. Reviziju pohranjenih podataka u informacijskom sustavu obavlja jedinica koja ih je i unijela. Reviziju podataka pohranjenih u druge baze EUROPOL-a obavlja EUROPOL. EUROPOL automatski obavještava države članice tri mjeseca unaprijed o isteku roka revizije pohrane podataka.

Tijekom revizije može se odlučiti o daljnjoj pohrani podataka, ako je to potrebno za daljnje obavljanje zadaća iz mandata EUROPOL-a.

³¹ Narodne novine br. 7/2006 (međunarodni ugovori).

Kao što je definirano Sporazumom s Republikom Hrvatskom, tako i država koja je dostavila podatke EUROPOL-u i odlučila te podatke brisati, o namjeri brisanja podataka iz svoga sustava mora izvijestiti EUROPOL. EUROPOL može odlučiti podatke ne brisati ako raspolaže opsežnijom informacijom od one koju ima država koja namjerava podatke izbrisati i ako je EUROPOL za te podatke i dalje zainteresiran.

Vrlo je važno da brisanje ne smije uslijediti ako bi ugrozilo interese osobe na koju se podaci odnose te ih treba zaštititi. Tada se podaci mogu brisati samo uz suglasnost osobe na koju se odnose.

Ako se pokaže da određene podatke iz spisa ili cijeli spis više nije potreban za obavljanje zadaća EUROPOL-a, ili je informacija u suprotnosti s Konvencijom, spis s podacima mora se uništiti. Prije nego se uništi, treba označiti da nije za upotrebu.

Do uništenja neće doći ako se može pretpostaviti da će time biti povrijeđeni legitimni interesi osobe na koju se odnose podaci. Ipak, oznaka o neupotrebljivosti ostaje i u ovom slučaju.

Ako se pokaže da su podaci u spisu netočni, EUROPOL ih je obavezan ispraviti.

Svaka osoba obuhvaćena EUROPOL-ovim spisima može tražiti od EUROPOL-a ispravak ili brisanje spisa ili njegovo označavanje (pritom osoba ima pravo na odgovor u roku tri mjeseca i pravo na žalbu ako nije zadovoljna odgovorom ili nije primila odgovor u roku tri mjeseca).

Kao što je prethodno naglašeno, Konvencijom je predviđena i odgovarajuća razina pravne i tehničke zaštite osobnih podataka.

Svaka država članica treba odrediti nacionalno nadzorno tijelo kojeg je zadaća nadzor, u skladu s pozitivnim nacionalnim zakonodavstvom, unosa, pozivanja i priopćivanja osobnih podataka EUROPOL-u od države članice te provjera krše li se pozitivni zakonski propisi koji uređuju zaštitu osobnih podataka. Zbog navedenoga, nacionalno nadzorno tijelo ima pristup podacima u informacijskom sustavu i indeksnom sustavu koje je unijela država članica kao i prostorijama časnika za vezu i nacionalne jedinice (za suradnju s EUROPOL-om) te uredima i dokumentima časnika za vezu države pri EUROPOL-u.

Nacionalna jedinica ovlaštena je nadzirati aktivnosti nacionalne jedinice i časnika za vezu koje se odnose na razmjenu podataka ako su te aktivnosti važne za zaštitu podataka. Svaka osoba ima pravo tražiti od nacionalnog nadzornog tijela da unos ili priopćivanje podataka o njoj EUROPOL-u u bilo kojem obliku te konzultiranje podataka od države članice budu zakoniti.

Osim na nacionalnoj razini, radi kontrole aktivnosti EUROPOL-a oko pohrane, obrade i korištenja podataka koje čuva osniva se Zajedničko nadzorno tijelo.

Zajedničko nadzorno tijelo sastavljeno je od dva člana ili predstavnika svakog od nacionalnih nadzornih tijela za koje se garantira neovisnost i

određene sposobnosti, a imenuje ih svaka država na rok od pet godina. Prilikom glasovanja, svaka država ima jedan glas. To tijelo je neovisno - ne dobiva nikakve upute nacionalnih nadležnih tijela. EUROPOL je dužan pomagati Zajedničkom nadzornom tijelu u obavljanju njegovih zadaća:

- a) davanjem traženih informacija, pristupom svim dokumentima i datotekama kao i podacima pohranjenim u sustav;
- b) davanjem slobodnog pristupa svim prostorijama u bilo koje vrijeme;
- c) provođenje odluka Zajedničkog nadzornog odbora o žalbama.

To tijelo zaduženo je za provjeru pitanja koja se odnose na provedbu i tumačenje EUROPOL-ovih aktivnosti poput obrada i korištenja osobnih podataka, provjeru pitanja u vezi s provjerama koje su obavila neovisna nacionalna nadzorna tijela država članica ili u vezi s pravom na informacije, kao i za donošenje usklađenih prijedloga za zajedničko rješenje problema.

Svaka osoba ima pravo zatražiti od Zajedničkog nadzornog tijela da osigura da način prikupljanja, pohrane, obrade i korištenja osobnih podataka bude zakonit i ispravan.

Ako to tijelo uoči bilo kakvu povredu odredaba Konvencije u vezi s pohranom, obradom ili korištenjem osobnih podataka, obraća se direktoru EUROPOL-a sa zahtjevom za odgovor u roku koji ono odredi. Direktor EUROPOL-a o cijelom je postupku dužan izvijestiti Upravni odbor. U slučaju poteškoća, Zajedničko nadzorno tijelo može odlučivanje o spornom predmetu prenijeti na Upravni odbor.

Zajedničko nadzorno tijelo sastavlja i izvješća o svojim aktivnostima koja dostavlja Vijeću ministara pravosuđa i unutarnjih poslova. Uz navedena izvješća, Upravni odbor EUROPOL-a može dati mišljenje, koje se prilaže izvješću. Zajednički nadzorni odbor može odlučiti hoće li ili ne objaviti izvješće o aktivnostima. Ako ga odluči objaviti, odredit će na koji će način to učiniti.

Pravila postupanja Zajedničkog nadzornog tijela uređena su pravilima koja se predlažu jednoglasno, a odobrava ih Vijeće ministara. Konvencija određuje da će se unutar Zajedničkog nadzornog tijela svakako osnovati odbor sastavljen od jednog stručnog predstavnika svake države s pravom na jedan glas koji će biti zadužen za postupanje po žalbama u slučajevima zahtjeva za pravo na pristup i ispravak i brisanje podataka. Odluke Zajedničkog nadzornog tijela su konačne.

Tehnička sigurnost podataka uređena je odredbama članka 25. Konvencije. Opća definicija kaže kako će "...EUROPOL poduzimati potrebne tehničke i organizacijske mjere kako bi osigurao provedbu odredaba Konvencije". Mjere će biti potrebne samo tamo gdje je uloženi napor radi zaštite razmjernog cilju zbog kojeg se donose.

Tako se obvezuju sve države članice i EUROPOL na uvođenje mjera kako bi se:

- a) neovlaštenim osobama uskratio pristup opremi za obradu podataka koja se koristi za obradu osobnih podataka (kontrola pristupa opremi);
- b) spriječilo neovlašteno čitanje, kopiranje, prepravljanje ili uklanjanje prijenosnika podataka (kontrola prijenosa podataka);
- c) spriječio neovlašten unos podataka i neovlašten pregled, prepravljanje ili brisanje pohranjenih osobnih podataka (kontrola pohrane);
- d) spriječilo korištenje sustava za automatsku obradu podataka od strane neovlaštenih osoba (kontrola korisnika);
- e) osiguralo da osobe ovlaštene za korištenje sustava za automatsku obradu podataka imaju pristup samo onim podacima za koje imaju ovlaštenje za pristup (kontrola pristupa podacima);
- f) osiguralo da je moguće verificirati i utvrditi kojim se tijelima mogu osobni podaci priopćiti koristeći se opremom za prijenos podataka (kontrola priopćivanja);
- g) osiguralo da je naknadno moguće verificirati i utvrditi koje je osobne podatke tko i kada unosi u sustav za automatsku obradu podataka (kontrola unosa);
- h) spriječilo neovlašteno čitanje, kopiranje, izmjena ili brisanje osobnih podataka tijekom prijenosa osobnih podataka ili tijekom prebacivanja prijenosnika podataka (kontrola prebacivanja podataka);
- i) osiguralo da instalirani sustavi mogu, u slučaju prekida, biti odmah uspostavljeni (povrat);
- j) osiguralo da sustav funkcionira bez greške, da se eventualne greške u radu odmah prijave (pouzdanost) i da pohranjeni podaci ne mogu biti iskrivljeni zbog pogrešnog funkcioniranja sustava (integritet).

2.1.5. Pravni status, organizacija i financijske odredbe

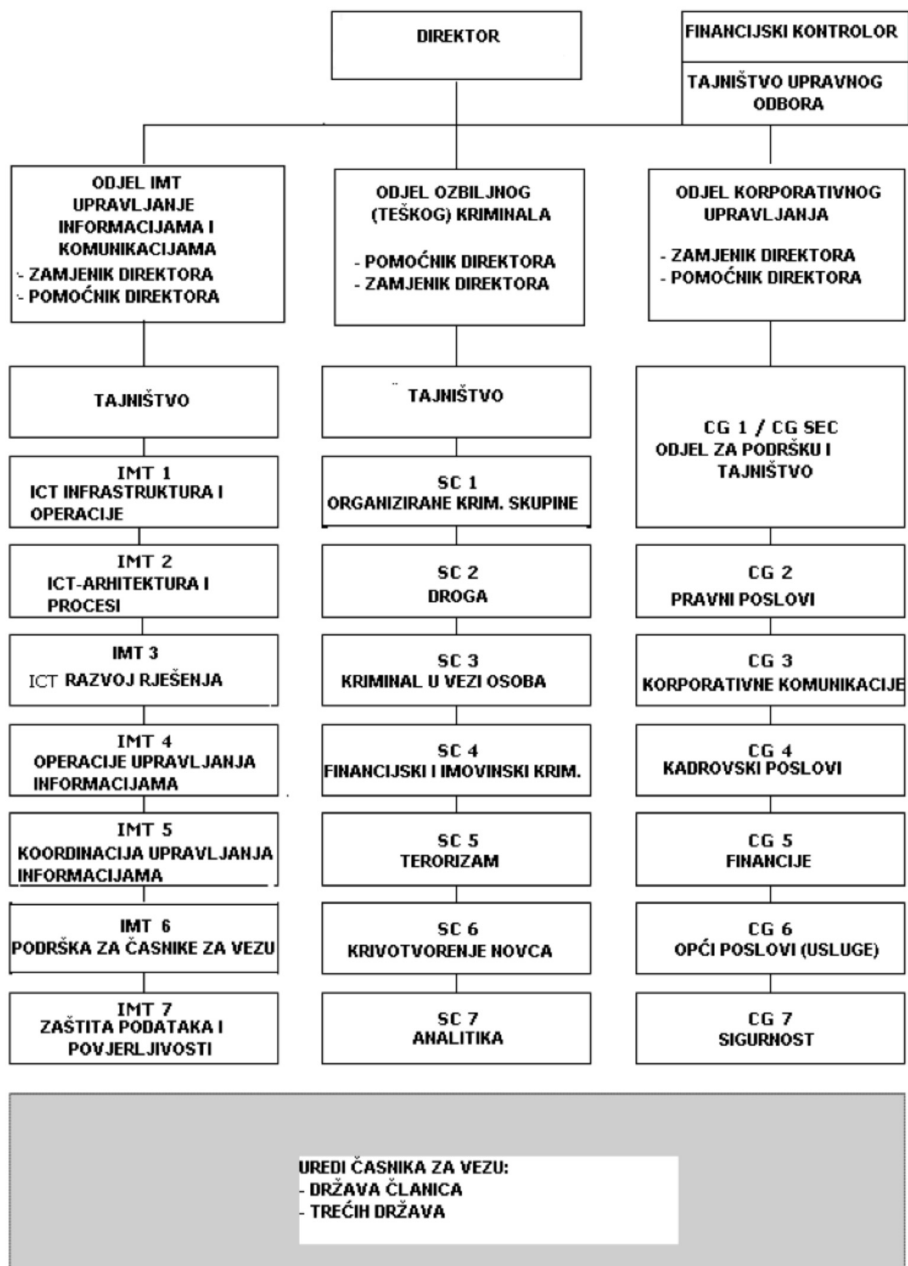
U pogledu pravnog statusa, Konvencija određuje da EUROPOL ima pravni subjektivitet, može stjecati pokretnine i nekretnine i biti strankom u sporu.

Kao tijela EUROPOL-a člankom 27. Konvencije definirani su:

- a) Upravni odbor;
- b) direktor;
- c) revizor;
- d) financijski odbor.

U Europolu radi oko 600 osoba, od čega je stotinjak časnika za vezu raznih agencija za provođenje zakona (policija, carina, žandarmerija, imigracijske službe i dr.) zemalja članica EU i zemalja koje imaju zaključen sporazum o suradnji s Europolom.

Slika prikazuje organizacijsku strukturu EUROPOL-a.

Upravni odbor sastavljen je od po jednog predstavnika svake države članice. Svaki član ima jedan glas. Svaki član može odrediti zamjenika koji, u slučaju spriječenosti člana Odbora, ima pravo glasovanja. Članove ili njihove zamje-

nike mogu pratiti i savjetovati stručnjaci iz njihovih država članica na sastancima Upravnog odbora. Upravni odbor može sazvati sastanak i bez prisutnosti predstavnika Europske komisije koji inače djeluje u svojstvu promatrača na sjednicama. Upravnim odborom predsjedava predstavnik države koja predsjedava Vijećem Europske unije.

Konvencija kaže da će se pravila postupka Upravnog odbora usvojiti jednoglasno. Jednako tako, jednoglasno će se svake godine donijeti:

- a) glavno izvješće o EUROPOL-ovim aktivnostima tijekom protekle godine;
- b) izvješće o EUROPOL-ovim budućim aktivnostima, uzimajući u obzir zahtjeve država članica za operativnim djelovanjem te proračunska i kadrovska opterećenja EUROPOL-a.

Oba izvješća podnose se Vijeću ministara pravosuđa i unutarnjih poslova.

Vrlo važna odredba kaže da suzdržavanje od glasovanja neće spriječiti Upravni odbor da donosi odluke koje moraju biti izglasane jednoglasno. Jednoglasno Upravni odbor odlučuje o:

- a) pravima i obvezama časnika za vezu prema EUROPOL-u;
- b) broju časnika za vezu koje će države članice poslati u EUROPOL;
- c) detaljima u vezi s uvođenjem indeksnog sustava;
- d) prihvaćanju petogodišnjeg financijskog plana;
- e) imenovanju revizora i nadzoru njegova rada;
- f) prihvatu pravila za sigurnosnu provjeru službenika EUROPOL-a.

Sukladno izmjenama Konvencije EUROPOL-a, Upravni odbor je zadužen i za neke dodatne zadaće, poput:

- a) donošenja pravila kojima će se regulirati sudjelovanje službenika EUROPOL-a u zajedničkim istražnim timovima (dvotrećinskom većinom);
- b) sudjelovanja u određivanju uvjeta koji se odnose na obradu podataka radi utvrđivanja jesu li ti podaci bitni za obavljanje zadaća EUROPOL-a, tj. mogu li se uključiti u kompjutorizirani sustav;
- c) donošenja pravila koja uređuju sudjelovanje stručnjaka trećih država ili trećih tijela u sklopu analitičke radne skupine (dvotrećinskom većinom);
- d) prihvaćanja pravila o pravu na pristup dokumentima EUROPOL-a (dvotrećinskom većinom);
- e) odlučivanja o odgovornosti u vezi sa sudjelovanjem EUROPOL-ovih službenika u zajedničkim istražnim timovima (dvotrećinskom većinom).

Konvencijom se određuje da organizaciju vodi direktor na rok od četiri godine, s mogućnošću jednokratnog reizbora. Direktora imenuje Vijeće (ministara pravosuđa i unutarnjih poslova) jednoglasnom odlukom na temelju mišljenja Upravnog odbora.

Direktor je odgovora za:

- a) obavljanja zadaća dodijeljenih EUROPOL-u;
- b) svakodnevno upravljanje;
- c) kadrovsku politiku;
- d) pravilnu pripremu i provođenje odluka Upravnog odbora;
- e) pripremu nacrtu proračuna, nacrtu plana utemeljenja i nacrtu petogodišnjeg financijskog plana i primjene EUROPOL-ova proračuna;
- f) sve druge zadaće koje ima na temelju Konvencije ili mu ih odredi Upravni odbor.

Za svoj rad direktor odgovara Upravnom odboru. Direktor je ujedno i pravni zastupnik EUROPOL-a.

Direktor i zamjenici direktora mogu biti otpušteni na temelju odluke Vijeća dvotrećinskom većinom država članice, nakon dobivanja mišljenja Upravnog odbora.

U pogledu osoblja EUROPOL-a, bitna je odluka kojom se određuje da će Vijeće jednoglasno prihvatiti odgovarajuća pravila o povjerljivosti podataka koje priprema upravni odbor i dostavlja Vijeću.³² Navedenim dokumentom definiraju se osnovni pojmovi: Odbor EUROPOL-a za sigurnost (podataka); koordinator EUROPOL-a za sigurnost (zamjenik direktora zadužen za sigurnost); EUROPOL-ov časnik za sigurnost; Sigurnosni priručnik i dr.

Sukladno članku 8., stavku 4. istog dokumenta, EUROPOL razlikuje sljedeće sigurnosne razine podataka:

Europol Restricted - ova je razina primjenjiva na informacije i materijal čije bi neovlašteno objavljivanje *moglo biti nepovoljno* za interese EUROPOL-a odnosno jedne ili više država članica.

Europol Confidential - ova je razina primjenjiva na informacije i materijal čije bi neovlašteno otkrivanje *moglo štetiti bitnim interesima* EUROPOL-a odnosno jedne ili više država članica.

Europol Secret - ova je razina primjenjiva samo na informacije i materijal čije bi neovlašteno objavljivanje *u znatnoj mjeri naštetilo bitnim interesima* EUROPOL-a odnosno jedne ili više država članica.

Europol Top Secret - ova je razina primjenjiva samo na informacije i materijal čije bi neovlašteno otkrivanje *moglo prouzročiti iznimno tešku štetu bitnim interesima* EUROPOL-a odnosno jedne ili više država članica.

Važno je istaknuti da svaka država (vlasnik podatka) sama određuje nazivnu sigurnosnu razinu podataka vodeći računa o potrebi za operativnom

³² Odluka Vijeća o prihvatu pravila o povjerljivosti EUROPOL-ovih informacija (1999/C 26/02) i (2003/C 152/01) od 3. studenoga 1998.

fleksibilnošću, da klasificiranje informacije treba shvatiti kao iznimku i da je informacije, u svakom konkretnom slučaju, potrebno označivati najnižom mogućom razinom. Svaka izmjena sigurnosne razine može se obavljati samo uz znanje i privolu države vlasnika podatka.

Pristup podacima i posjedovanje informacija ograničava se unutar EUROPOL-a na one osobe koje, zbog prirode posla i obveza koje imaju, moraju biti upoznate s podacima ili moraju postupati s njima. Sve te osobe moraju proći odgovarajuću obuku i “proći” sigurnosnu provjeru sukladno Sigurnosnom priručniku. Sigurnosna provjera za svaku osobu koja radi na “osjetljivim” zadaćama obavljaju države članice za svoje državljane u skladu s nacionalnim zakonima. Rezultat provjere je obvezujući za EUROPOL. Sigurnosna provjera obavlja se za sve sigurnosne razine podataka. Iznimno, osoba koja je ovlaštena za postupanje s podacima 1. i 2. razine može dobiti odobrenje za postupanje s podacima viših razina, ali samo u specifičnim slučajevima kad bi, s obzirom na zadaće i obveze, trebala imati pristup podacima više razine. Odobrenje daje sigurnosni koordinator nakon konzultacija sa službenikom za sigurnost.

Sva ta načela vrijede i pri sklapanju sporazuma o suradnji s trećim tijelima.

Tijela EUROPOL-a, njihovi članovi, zamjenici direktora, zaposlenici u EUROPOL-u i časnici za vezu trebaju se suzdržati od bilo kakvih aktivnosti i izražavanja mišljenja koja mogu biti štetna za EUROPOL ili nanijeti štetu njegovim aktivnostima. Konvencija propisuje i obvezu čuvanja činjenica ili informacija koje je ista kategorija osoba saznala obavljajući svoje poslove. Ta obveza vrijedi i nakon napuštanja dužnosti ili zaposlenja ili nakon prestanka aktivnosti. O posebnoj obvezi čuvanja tajne obavijestit će se EUROPOL te će se upozoriti na pravne posljedice kršenja te odredbe. O obavijesti se sastavlja službena zabilješka.

Ista kategorija osoba ne može svjedočiti na sudu ili izvan njega niti davati iskaze o činjenicama ili informacijama o kojima je saznala obavljajući dužnosti bez obraćanja direktoru ili u slučaju samog direktora bez upućivanja na Upravni odbor.

Direktor ili Upravni odbor obratit će se, ovisno o slučaju, pravosudnom ili kojem drugom nadležnom tijelu kako bi poduzelo mjere prema nacionalnom pravu koje se na to tijelo odnose. Te mjere mogu biti ili za prilagođivanje postupka u vezi s davanjem iskaza kako bi se osigurala tajnost informacija ili, uz uvjet da nacionalni zakoni to dopuštaju, za odbijanje davanja podataka o kojima je riječ ako je to od značenja za zaštitu interesa EUROPOL-a ili neke države članice.

Ako zakonodavstvo države članice dopušta pravo odbijanja davanja iskaza, osobe zamoljene dati iskaz moraju dobiti dozvolu za takvo postupanje. Dozvolu daje direktor, a ako se od njega traži davanje iskaza, Upravni odbor.

Ako je časnik za vezu zamoljen dati iskaz u vezi s informacijama koje je primio od EUROPOL-a, takvu će dozvolu dobiti nakon dobivanja suglasnosti države članice odgovorne za časnika za vezu.

Postoji li mogućnost da se iskazi mogu proširiti i na informacije i saznanja koja je država članica prenijela EUROPOL-u ili koja nedvojbeno uključuju državu članicu, stajalište te države članice u vezi s iskazom mora se tražiti prije davanja dozvole.

Dozvola o davanju iskaza može biti odbijena samo ako je to potrebno radi zaštite najbitnijih interesa EUROPOL-a ili neke države članice ili države koja traži zaštitu podataka.

U pogledu jezika, Konvencija kaže da su radni jezici EUROPOL-a svi službeni jezici EU.

Predsjedavajući Vijećem svake godine prosljeđuje posebno izvješće Europskom parlamentu o radu EUROPOL-a.

Proračun EUROPOL-a donosi se za petogodišnje razdoblje, sredstava se pribavljaju doprinosima država članica (odnosom bruto nacionalnog proizvoda prema ukupnom bruto proizvodu država članica za godinu koja prethodi godini za koju se proračun donosi).

Najkasnije do 31. ožujka direktor donosi nacrt proračuna i plana za narednu godinu koji se, nakon pregleda Financijskog odbora, dostavlja Upravnom odboru zajedno s nacrtom petogodišnjeg financijskog plana.

Odluku o petogodišnjem financijskom planu Upravni odbor donosi jednoglasno.

Nakon pribavljanja mišljenja Upravnog odbora, odluku o usvajanju proračuna donosi Vijeće (ministara pravosuđa i unutarnjih poslova) jednoglasno najkasnije do 30. lipnja za narednu godinu. Odluka o proračunu implicira obvezu svake države da predviđena sredstava da na raspolaganje. Nadgledanje obveza i isplate troškova te utvrđivanje i prikupljanje prihoda obavljat će revizor iz službenoga revizorskoga tijela jedne od država članica. Revizora imenuje jednoglasnom odlukom Upravni odbor, kojemu je revizor odgovoran.

Financijski Odbor sastavljen je od jednog predstavnika za proračun iz svake države članice. Njegov je zadatak priprema za raspravu o proračunskim i financijskim pitanjima.

Vijeće jednoglasno prihvaća financijske odredbe navodeći posebno precizna pravila o donošenju, izmjenama i ostvarivanju proračuna te nadgledanju njegova ostvarivanja kao i načina plaćanja financijskih doprinosa od država članica.

Konvencija predviđa i postupak revizije proračuna koji mora biti obavljen najkasnije do 31. svibnja sljedeće godine. Reviziju provodi Zajednički revizorski odbor sastavljen od tri člana, koje imenuje revizorski sud Europske zajednice na prijedlog njegova predsjednika tako da se svake godine mijenja po jedan član (mandat članovima traje tri godine).

Revizorsko vijeće izrađuje godišnje izvješće u kojem svoje mišljenje iskazuju direktor i financijski kontrolori, a o njemu mogućnost rasprave ima i Upravni odbor. Nakon toga izvješće se podnosi Vijeću ministara.

Odluku o eventualnom otpuštanju direktora, vezano uz ostvarivanje proračuna za financijsku godinu, donosi Vijeće nakon ispitivanja izvješća o godišnjem proračunu. Precizna pravila o godišnjem izvješću sadržana su u financijskim propisima.

2.1.6. Odgovornost i pravna zaštita

Ovim vrlo važnim područjem Konvencija uređuje pitanja odgovornosti za neovlaštenu i netočnu obradu podataka, druge vrste odgovornosti (ugovorna i izvanugovorna), rješavanje sporova i pitanje privilegija i imuniteta.

Svaka je osoba, u skladu s nacionalnim zakonom, odgovorna za bilo koju štetu nanесenu osobi kao posljedicu pravnih ili stvarnih pogrešaka u pohranjenim ili obrađenim podacima u EUROPOL-u. Oštećenik može postaviti odštetni zahtjev u državi nastanka štete (u kojoj se zbija događaj koji je prouzročio nastanak štete) koja je, u slučaju da se utvrdi odgovornost, dužna naknaditi štetu.

U slučaju da je do stvarne ili pravne pogreške došlo kao posljedica zabunom priopćenih podataka ili kao posljedica neovlaštene ili netočne pohrane ili obrade od strane EUROPOL-a, EUROPOL ili ta država članica dužni su, na zahtjev države koja je isplatila oštećenika, naknaditi iznos plaćene odštete, osim ako se država članica koja je isplatila oštećenika nije podacima koristila na državnom području na kojem je šteta nastala kršenjem odredaba Konvencije.

U slučaju spora, stranke u sporu dužne su obavijestiti Upravni odbor koji će eventualni spor pokušati riješiti dvotrećinskom većinom.

U slučaju EUROPOL-ove ugovorne odgovornosti, mjerodavno je pravo koje se primjenjuje na konkretni ugovor.

U slučaju izvanugovorne odgovornosti za štetu, EUROPOL je obvezan, neovisno o odgovornosti za stvarnu ili pravnu pogrešku, naknaditi bilo koju štetu koja je uzrokovana pogreškama njegovih tijela, zamjenika direktora ili zaposlenika koje su nastale pri obavljanju dužnosti ako im se one mogu pripisati, bez obzira na različite postupke za naknadu štete u državama članicama.

Dopunskim protokolom uz Konvenciju o zajedničkim istražnim timovima³³ predviđa se naknada za štetu koju počine službenici EUROPOL-a djelovanjem u zajedničkim istražnim timovima. Štetu naknađuje država na području koje

³³ Odluka Vijeća ministara - Council Act of 28 November 2002 (Official Journal 312, 16/12/2002, p. 0002).

je šteta nastala kao da su je počinili njezini službenici, ali država članica tada ima pravo regresa prema EUROPOL-u. Eventualne sporove oko načela ili visine naknade regresa rješava Upravni odbor dvotrećinskom većinom.

U slučaju sporova između država članica o tumačenju ili primjene Konvencije u početnoj fazi raspravlja Upravni odbor s ciljem rješavanja spora. Ako se spor ne riješi u roku šest mjeseci, države članice Konvencije dogovorom odlučuju o modalitetu rješavanja spora.

EUROPOL, članovi njegovih tijela, zamjenici direktora i zaposlenici EUROPOL-a uživaju privilegije i imunitet potreban za obavljanje zadaća u skladu s posebnim protokolom koji postavlja pravila koja se moraju primjenjivati u svim državama članicama.

Konvencija propisuje da Kraljevina Nizozemska s drugim državama članicama pod istim uvjetima dogovara da časnici za vezu delegirani iz drugih država članica kao i članovi njihovih obitelji uživaju privilegije i imunitete potrebne za pravilno obavljanje zadaća časnika za vezu pri EUROPOL-u.

Iz završnih odredaba za Hrvatsku svakako je najznačajnija odredba čl. 42. Konvencije koja, uređujući odnose s trećim državama i trećim tijelima, definira da EUROPOL uspostavlja i održava suradnju s trećim tijelima ako je to potrebno radi obavljanja zadaća opisanih u članku 3.³⁴ Taj je članak i bio pravna osnova za kasnije donošenje odluke Vijeća (ministara pravosuđa i unutarnjih poslova) kojom se ovlašćuje direktor EUROPOL-a da, nakon pribavljenog mišljenja Upravnog odbora, stupi u pregovore s trećim državama, između ostaloga i s Republikom Hrvatskom.

2. 1.7. Dopunski protokoli uz Konvenciju

Ima li se u vidu da je tekst Konvencije pripreman prije 1995. godine i da je Konvencija stupila na snagu 1998. godine, realno je bilo očekivati da je pojedina područja Konvencije, pa tako i dio koji određuje djelokrug rada, bilo s vremenom nužno izmijeniti. Izmjene odredaba Konvencije obavljene su kroz tri protokola, i to:

1. protokol: Protokol o pranju novaca (2000.)³⁵ (stupio na snagu 29. ožujka 2007.);

³⁴ Vidi supra, pod 2.1.1

³⁵ Odluka Vijeća o izmjeni Konvencije - Council Act of 30 November 2000 drawing up on the basis of Article 43(1) of the Convention on the establishment of a European Police Office (Europol Convention) of a Protocol amending Article 2 and the Annex to that Convention, Official Journal C 358, 13th of December 2000, str.1. i Official Journal C 200 od 13. srpnja 2000.

2. protokol: Protokol o zajedničkim istražnim timovima (2002.)³⁶ (stupio na snagu 29. ožujka 2007.);
3. protokol: tzv. Danski protokol (2003., stupio na snagu 18. travnja 2007.).³⁷

Prvotni tekst Konvencije određivao je da su se obavijesti u vezi s pranjem novca mogle prikupljati samo za kaznena djela koja su propisana člankom 2. ili aneksom uz članak 2. Konvencije. Tako mnoga korisna saznanja o mogućem pranju novca (sumnjive transakcije i dr.) nisu mogla biti predmetom rada EUROPOL-a ako nije bilo poznato osnovno kazneno djelo. Protokolom o pranju novca širi se nadležnost EUROPOL-a tako da EUROPOL postaje nadležan za sve kriminalne aktivnosti vezane za pranje novca, bez obzira na predikatno kazneno djelo.³⁸

Koristi od takve izmjene za rad tijela za provedbu zakona su višestruke:

- povećano je praćenje i otkrivanje sumnjivih transakcija;
- poboljšana je mogućnost za implementaciju financijsko-obavještajnog policijskog djelovanja;
- poboljšana je mogućnost iniciranja i podrške u traganju i zapljeni profita, zarade od kaznenih djela;
- uvedeno je cijelo novo područje kaznenih djela koje se unosi u Informacijski sustav EUROPOL-a.

Protokolom o zajedničkim istražnim timovima prvi je put omogućeno da službenici EUROPOL-a mogu sudjelovati u svojstvu pružanja podrške u zajedničkim istražnim timovima, uključujući one timove utemeljene sukladno čl. 1. Okvirne odluke od 13. lipnja 2002. o zajedničkim istražnim timovima, ili sukladno čl. 13. Konvencije od 29. svibnja 2000. o uzajamnoj pomoći u kaznenim stvarima između država članica Europske unije toliko dugo dok ti timovi provode kriminalističke istrage za koje je nadležan EUROPOL prema čl. 2. Konvencije. Službenici EUROPOL-a mogu u okviru granica predviđenih zakonom država članica gdje zajednički istražni tim djeluje i u skladu s dogovorom pomagati u svim aktivnostima i razmjenjivati informacije sa svim članovima zajedničkog istražnog tima, u skladu s ciljevima EURO-

³⁶ Vidi na: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2002/c_312/c_31220021216en00010007.pdf, Official Journal 2002 C 312 /2001. i Official Journal C 42 od 15. veljače 2002.

³⁷ Odluka Vijeća o izmjeni Konvencije – Council Act of 27 November 2003 drawing up, on the basis of Article 43(1) of the Convention of European Police Office, a Protocol Amending that Convention, Official Journal C2/01 od 6. siječnja 2004.

³⁸ U prijevodu teksta s engleskog jezika: "...Europsko Vijeće poziva Vijeće (ministara pravosuđa i unutarnjih poslova) da proširi djelokrug rada EUROPOL-a i na pranje novca općenito, bez obzira na vrstu kaznenih djela od kojih potječe postupak pranja (novca)."

POL-a. Ipak, službenici EUROPOL-a nisu ovlašteni poduzimati mjere prisile niti imaju izvršne ovlasti kao članovi zajedničkog istražnog tima. Postupak upućivanja službenika EUROPOL-a u zajedničke istražne timove temelji se na sporazumu koji sklapa direktor EUROPOL-a s nadležnim tijelima države članice koja sudjeluju u zajedničkom istražnom timu. Službenici EUROPOL-a dužni su pratiti upute vođe zajedničkog istražnog tima. Sva saznanja koja službenici EUROPOL-a prikupe tijekom rada u zajedničkom timu mogu se uvrstiti u informacijski sustav EUROPOL-a nakon prethodne suglasnosti i uz odgovornost države koja je informaciju dostavila. Tijekom rada u zajedničkom istražnom timu na službenike EUROPOL-a primjenjuju se odredbe nacionalnog zakonodavstva države u kojoj tim djeluje.

Prednosti koje unosi primjena toga protokola mogu se svesti na sljedeće:

- EUROPOL-ovi projekti mogu dati direktan doprinos operativnim aktivnostima država članica;
- EUROPOL-ovi službenici mogu izaći na teren i dati jedinstven doprinos svojim sposobnostima, vještinama i bazama podataka, aktivnostima koje provode države članice;
- kriminalne grupe koje nisu bile subjekti policijskog interesa ili postupanja mogu postati subjekti u kriminalnim istragama;
- povećava se "operabilnost" EUROPOL-a – značenje EUROPOL-a raste kroz konkretne aktivnosti.

Danski protokol rezultat je preporuka do kojih se došlo nakon niza radionica o korisnom pristupu EUROPOL-ovoj Konvenciji, koje su održane u EUROPOL-u 2002. godine te kao rezultat trogodišnjeg iskustva. Danski protokol predviđa najkompleksnije izmjene Konvencije koje se mogu sažeti u sljedećem:

- U članku 3. razrađuju se oblici pomoći u savjetovanju i obuci koje pruža EUROPOL državama članicama te se dodaje kako će EUROPOL, ne utječući na odredbe Konvencije o sprečavanju krivotvorenja novca potpisane u Ženevi 20. travnja 1929., djelovati kao točka kontakta u ime EU prema trećim državama i organizacijama u borbi protiv krivotvorenja novca.
- U članku 4. predviđeno je da projektno osoblje EUROPOL-a može direktno kontaktirati s istražiteljima na terenu, podložno prethodnom odobrenju države članice, pod uvjetom da obavijesti središnju nacionalnu jedinicu o vrsti razmijenjenih podataka. Prije toga vrijedila je odredba da se svaka razmjena podataka može obaviti isključivo posredstvom središnje nacionalne jedinice. Na taj je način omogućena bliža povezanost s istražnim timovima i brže upoznavanje sa svim uslugama EUROPOL-a.
- U članku 6.a predviđa se treći način obrade podataka, što uklanja postojeća ograničenja kojima EUROPOL može držati osobne podatke u kompjutor-

skom sustavu ili u analitičkim radnim datotekama. O načinu obrade takvih podataka odlučuju države članice Vijeća dvotrećinskom većinom, s posebnim osvrtnom na pristup, upotrebu, vrijeme pohrane i brisanje podataka koje ne može biti duže od šest mjeseci. To omogućuje EUROPOL-u da u roku šest mjeseci odluči hoće li se i kako koristiti tim podatkom. Ova odredba omogućuje "skladištenje podataka", jedinici EUROPOL-a omogućuje čuvanje podataka, onih koji nisu posebno određeni za neki projekt, do određivanja potpune korisnosti (predmet s ograničenjem od šest mjeseci).

- U članku 9. predviđeno je proširenje pristupa Informacijskom sustavu EUROPOL-a. Taj članak nudi mogućnost proširenja pristupa Informacijskom sustavu nadležnim državnim tijelima u državama članicama, bez posredništva nacionalne jedinice EUROPOL-a. Njima je dopušteno korištenje sustava, iako protokol govori da će rezultat korištenja biti samo pokazati je li traženi podatak dostupan u sustavu (takozvana "pogodak - - promašaj" obavijest). Time se pokušava omogućiti brži i jednostavniji pristup Informacijskom sustavu veće grupe korisnika, viši stupanj cjelokupnog korištenja Informacijskog sustava, više mogućnosti za identificiranje međunarodnih povezanosti i daljnje generiranje unosa podataka u kompjutorski sustav.
- U članku 10. predviđa se da samo analitičari i službenici EUROPOL-a mogu unositi podatke, samo analitičari (uključeni u radne datoteke) mogu unositi i mijenjati podatke, svi sudionici mogu pozivati podatke iz datoteke. Nadalje, omogućuje se trećim stranama pristup analitičkim radnim datotekama ako imaju s EUROPOL-om sklopljen operativni sporazum (status u kojem se nalazi Republika Hrvatska), ako je treća država pogođena kriminalom koji obrađuje konkretna analitička radna datoteka, ako je pristup u interesu država članica i ako pristup odobre sve članice radne datoteke. Treće strane koje će formalno postati pridružene u AWF moći će:
 1. prisustvovati sastancima analitičkih grupa,
 2. biti obaviještene od EUROPOL-a o razvitku analitičke radne datoteke,
 3. primati rezultate analize,
 4. dalje slati rezultate analiza, iako će takvo slanje biti predmet razmatranja članica s prethodnim sporazumom,
 5. jednostrano odrediti dogovor. Obje države članice ili treće strane imaju dopuštenje da u bilo kojem trenutku odrede svoj dogovor.
- U članku 12. predviđa se otvaranje novih analitičkih radnih datoteka, o čemu direktor EUROPOL-a odmah upoznaje Zajedničko nadzorno tijelo i Upravni odbor. Upravni odbor u bilo kojem trenutku može tražiti od direktora EUROPOL-a da zatvori radnu datoteku. Time se skraćuje birokratski postupak otvaranja i omogućuje brža reakcija na zahtjeve država

za otvaranjem radne datoteke. Osim toga, predviđeno je da će se potreba za daljnjim čuvanjem podataka pohranjenih u analitičkoj radnoj datoteci revidirati nakon tri godine uz mogućnost ponovnog čuvanja sljedeće tri godine. Na taj način omogućuje se daljnja pohrana potencijalno korisnih podataka, ali se omogućuje i jednostavnije zatvaranje manje značajnih analitičkih radnih datoteka.

- U članku 16. predviđa se da će EUROPOL uspostaviti odgovarajući sustav kontrole pozivanja podataka (ukida se kontrola svakog desetog pozivanja iz sustava).
- U članku 18. daje se ovlast direktoru Europolu da pošalje podatke trećim državama s kojima EUROPOL nema zaključen operativni sporazum, ali samo u “iznimnim slučajevima” ako je dostava apsolutno nužna radi zaštite osnovnih interesa države članice unutar određenih EUROPOL-ovih ciljeva ili u interesu sprječavanja stvarne opasnosti povezane s kaznenim djelom. Time se omogućuje potpunije korištenje operativnim podacima, brža reakcija u pogledu pomoći u kriznim situacijama te se otvara mogućnost razmjene važnih podataka u iznimno opasnim i kriznim situacijama.
- U članku 28. proširuju se ovlasti Upravnog odbora, poput toga je li određen podatak bitan za obavljanje zadaće (EUROPOL-a) i treba li biti uključen u kompjutorizirani sustav, dvotrećinskom većinom odlučiti o uključivanju stručnjaka trećih država ili trećih tijela u aktivnosti analitičke radne skupine; dvotrećinskom većinom odlučiti o pravu na pristup dokumentima EUROPOL-a i dr.
- Predviđa se novi članak 32.a kojim se omogućuje državljanima Europske unije da zatraže te da im se i omogući pristup EUROPOL-ovim dokumentima. To znači da će javnost moći tražiti na uvid sve dokumente EUROPOL-a. EUROPOL može odbiti zahtjev, ali odbijanje mora biti u skladu s odgovarajućim pravilima EUROPOL-a. Također, dokumenti koji sadržavaju osjetljive informacije neće biti dani na uvid javnosti. Svaki dokument mora se pojedinačno utvrditi, a odluka donijeti na osnovi vlastitih mjerila.

Usvajanjem dopunskih protokola prvotni tekst Konvencije o EUROPOL-u sadržajno je značajno promijenjen. Konvencija se trenutačno može mijenjati samo donošenjem novih protokola, kojih je stupanje na snagu određeno notifikacijom svih država članica EU koje su utvrdile protokol, i to onda kad budu ispunjeni svi formalni uvjeti prema unutarnjem zakonodavstvu država članica.

S obzirom na sporost toga postupka i stvarnu potrebu da se tekst Konvencije može fleksibilnije mijenjati, intencija je da Konvenciju o EUROPOL-u zamijeni Odluka Vijeća ministara pravosuđa i unutarnjih poslova.

3. REPUBLIKA HRVATSKA I EUROPOL

Aktivnosti oko pristupanja Republike Hrvatske (oko sklapanja operativnog i strateškog sporazuma s EUROPOL-om) mogu se podijeliti u tri faze: faza pripreme i sklapanja sporazuma, faza uspostave nacionalnog ureda Europol-a i faza operativnog početka rada. Dana 14. prosinca 2002. osnovana je radna skupina za pripremu početka pregovora za sklapanje sporazuma o suradnji između RH i EUROPOL-a. Postupak sklapanja sporazuma o suradnji s pet država nečlanica Europske unije (tadašnjom Državnom zajednicom Srbije i Crne Gore, Bosnom i Hercegovinom, Albanijom, Makedonijom i Hrvatskom) započet je na temelju odluke Vijeća Europske unije za pravosuđe i unutarnje poslove od 13. lipnja 2002. Hrvatsko izaslanstvo bilo je nazočno inicijalnom seminaru u Haagu 15. i 16. listopada 2002.– u organizaciji EUROPOL-a – radi priprema za službene pregovore. Tada je izaslanstvo zaprimilo i službeni poziv za početak razgovora o sklapanju sporazuma o suradnji s EUROPOL-om kao i upitnik za evaluaciju sposobnosti sudjelovanja u EUROPOL-u.³⁹

Na tom je sastanku hrvatska delegacija izvijestila predstavnike EUROPOL-a o statusu domaće legislative. Tada se u skorijem roku očekivalo potpisivanje i potvrđivanje Konvencije o zaštiti osoba kod automatske obrade osobnih podataka (Konvencija 108). Zakon o zaštiti osobnih podataka u tom je trenutku bio u visokom stupnju izrade. Sadržavao je standarde iz rečene Konvencije, odnosno Direktive EU br. 95/C 316/01. Stanje nacionalnog zakonodavstva u pogledu zaštite osobnih podataka bilo je osobito značajno jer se samo uz uređeno zakonodavstvo na tom području i formiranu središnju nacionalnu agenciju za nadzor osobnih podataka moglo pristupiti pregovorima oko sklapanja sporazuma o operativnoj suradnji koji predviđa i razmjenu osobnih podataka.

Republika Hrvatska je 5. lipnja 2003. potpisala Konvenciju o zaštiti osoba kod automatske obrade osobnih podataka, a Hrvatski ju je sabor potvrdio 14. travnja 2005. Zakon o zaštiti osobnih podataka stupio je na snagu 20. lipnja 2003. Upitnik dostavljen od Europol-a popunjen je i dostavljen EUROPOL-u 28. studenoga 2003.

U MUP RH tada je osnovana radna skupina radi pripreme pregovora za sklapanje ugovora o suradnji s EUROPOL-om. U tom smislu pristupilo se izradi podzakonskih akata koji su trebali urediti zaštitu osobnih podataka i organizaciju budućeg odsjeka Europol-a.

³⁹ Nakon tog sastanka donesena je odluka da Republika Hrvatska s EUROPOL-om sklopi Sporazum o operativnoj i strateškoj suradnji. Danas (travanj 2008. godine) Republika Hrvatska jedina je država jugoistočne Europe (izuzev država članica EU) koja s EUROPOL-om ima sklopljen Sporazum o strateškoj i operativnoj suradnji.

Uz navedeno, pristupilo se utvrđivanju stupnja uključivanja ostalih agencija za provođenje zakona u sporazum o suradnji s EUROPOL-om te uspostavi nacionalnog ureda EUROPOL-a. U sklopu uspostave nacionalnog ureda Europol, utvrđena je organizacija i definirani su radni procesi te je izrađena sistematizacija, pri čemu je odgovarajuće reguliranje uspostavljanja, zaštite i korištenja evidencija koje sadržavaju osobne podatke bila jedna od prioritarnih zadaća.

Donošenjem Zakona o zaštiti osobnih podataka ostvaren je velik pomak ka standardima EUROPOL-a. Vlada RH na temelju Zakona o zaštiti osobnih podataka donijela je dvije uredbе kojima je propisan način i obveza evidentiranja svih zbirki osobnih podataka (Uredba o načinu vođenja i obrascu evidencije o zbirkama osobnih podataka, NN 105/04 od 28. srpnja 2004.) te tehnički način zaštite posebne kategorije osobnih podataka (Uredba o načinu pohranjivanja i posebnim mjerama tehničke zaštite posebnih kategorija osobnih podataka, NN 139/04 od 6. listopada 2004.). Nadalje MUP RH donio je Pravilnik o sigurnosti i zaštiti službenih podataka MUP-a (NN 125/04 od 7. rujna 2004.) kojim su definirane vrste podataka i njihova zaštita.⁴⁰

Pregovori o pristupanju Republike Hrvatske EUROPOL-u održani su 8. studenoga u Den Haagu, Nizozemska.

Sporazumom su određena sljedeća područja suradnje: razmjena saznanja, razmjena stručnog znanja, razmjena općih situacijskih izvješća, razmjena strateških analiza, razmjena saznanja u sprječavanju kriminala, sudjelovanje u aktivnostima obuke, savjetovanje i podrška u individualnim policijskim akcijama.

Kao nadležna tijela u Republici Hrvatskoj za ostvarivanje suradnje s Europolom Sporazumom su određeni:

- Ministarstvo unutarnjih poslova - Ravnateljstvo policije,
- tri upravne organizacije u sastavu Ministarstva financija, i to: Carinska uprava, Porezna uprava i Ured za sprječavanje pranja novca.

Aktivnosti oko uspostave Odsjeka EUROPOL-a formalnopravno su dovršene 19. siječnja 2006. S punim operativnim radom započeo je u rujnu 2006.

Operativna suradnja većim se dijelom ostvaruje razmjenom pismena između nacionalne kontaktne točke (Odsjek EUROPOL-a) i za to nadležne policijske jedinice EUROPOL-a. Sporazumom je predviđeno upućivanje časnika za vezu u EUROPOL koji će predstavljati Republiku Hrvatsku u EUROPOL-u i spona je u ostvarivanju suradnje između Republike Hrvatske (Odsjeka EUROPOL-a) i EUROPOL-a. Policijski časnik za vezu Republike Hrvatske pri EUROPOL-u na dužnost je stupio 1. ožujka 2008.

⁴⁰ U međuvremenu je tekst Pravilnika noveliran te naknadno usklađivan s odredbama Zakona o zaštiti tajnosti podataka.

Važno je naglasiti da Sporazum ne predviđa ostvarivanje neposredne suradnje između Republike Hrvatske i pojedine države članice odnosno treće stranke, no ona je moguća putem za to nadležne organizacijske jedinice u EUROPOL-u odnosno posredstvom časnika za vezu.

U ostvarivanju suradnje s EUROPOL-om nadležna tijela u Republici Hrvatskoj u obvezi su na zamolnicu primljenu putem EUROPOL-a dostaviti sve tražene informacije i pružiti druge oblike pomoći predviđene Sporazumom. Zamolnica može biti upućena od pojedine organizacijske jedinice EUROPOL-a ili pojedine zemlje članice ili zemlje ili organizacije koja ima sporazum o suradnji s EUROPOL-om.

Pored toga, Republika Hrvatska u obvezi je EUROPOL-u samoinicijativno dostavljati informacije iz njegova mandata, a otvorena je i mogućnost sudjelovanja u radnim skupinama koje se osnivaju u okviru pojedinih aktivnosti EUROPOL-a.

Sukladno tzv. Danskom protokolu, Republika Hrvatska može se, uz ispunjavanje određenih uvjeta,⁴¹ uključiti u pojedine analitičke radne datoteke EUROPOL-a (AWF).

S druge strane, putem EUROPOL-a Republika Hrvatska prima informacije o novim modalitetima kriminaliteta, razne analitičke produkte (strateške analize, biltene i dr.), koji se distribuiraju mjerodavnim specijalističkim linijama rada.

Republika Hrvatska može putem EUROPOL-a zatražiti dostavu informacija koje se odnose na kaznena djela iz mandata EUROPOL-a. Informacija se može zatražiti od pojedine zemlje članice ili treće stranke te od organizacijskih jedinica EUROPOL-a koje su nadležne za vođenje baza podataka kojima EUROPOL raspolaže.

Vrlo važna aktivnost koja se provodi jest podizanje razine svijesti policijskih rukovoditelja i policijskih službenika o zadaćama, ulozi i ciljevima suradnje posredstvom EUROPOL-a, kako u sjedištu, tako i po policijskim upravama.

Tako je tijekom 2007. godine u suradnji s Vladom Kraljevine Nizozemske realiziran Matra-flex program u sklopu kojega su organizirani seminari za policijske službenike, državne odvjetnike, predstavnike Ministarstva financija i predstavnike drugih tijela državne uprave o ulozi, značenju, zadaćama i ciljevima EUROPOL-a. Istim programom obavljeno je dodatno osposobljavanje policijskih službenika Odsjeka Europolu MUP-a RH.

⁴¹ Vidi supra, pod 2.1.7

4. ZAKLJUČAK

Razvoj međunarodne policijske suradnje u posljednjih dvadesetak godina, točnije od spomenutog nezadovoljstva prijevoznika 1984. godine, koje je bilo i neposredni povod za nastanak Schengenskih provedbenih sporazuma, pa do danas, obilježavaju vrlo dinamične promjene.⁴² Događaj od posebnog sigurnosnog značenja kakav je bio teroristički napad 11. rujna 2001. uvjetovao je ubrzanje formiranja odgovarajućih baza podataka i obavio dodatan pritisak na svjetske (europske) organizacije kriminalističke policije poput Interpola i EUROPOL-a da ubrzano porade i na sistematizaciji i na brzini razmjene podataka, uvažavajući više (EUROPOL) ili manje (Interpol) odgovarajuće sigurnosne standarde. Suradnja Republike Hrvatske s EUROPOL-om, pored formalnopravnog uvjeta za punopravno članstvo,⁴³ otvara Hrvatskoj, s jedne strane, mogućnost prikupljanja vrlo korisnih informacija kojima raspolaže EUROPOL i države članice EUROPOL-a, a s druge strane otvara mogućnost aktivnog sudjelovanja u radnim skupinama po pojedinim analitičkim radnim datotekama. Kako se kroz analitičke radne datoteke obrađuje specijalizirano područje kriminala (npr. imovinski delikti, kriminalitet u vezi s opojnim drogama, krivotvorenje kartica i sl.) za koje se duže vremena prikupljaju podaci, aktivnim sudjelovanjem u onim radnim datotekama za koje postoji operativni interes u budućnosti je moguće ostvariti tzv. proaktivni pristup borbi protiv određenih oblika kriminala iz mandata EUROPOL-a (primjerice problematika krađe plovila i njihova nezakonita prelaska⁴⁴).

Nakon upućivanja časnika za vezu Republike Hrvatske u sjedište u EUROPOL može se očekivati porast aktivnosti između EUROPOL-a i Hrvatske, posebno uzimajući u obzir činjenicu da je Republika Hrvatska prva i trenutačno jedina država jugoistočne Europe s kojom EUROPOL ima sklopljen Sporazum o operativnoj suradnji koji otvara mogućnost razmjene osobnih podataka i sudjelovanja u analitičkim radnim datotekama.

Konačno, međunarodna policijska suradnja, u kontekstu detekcije, suzbijanja i prevencije kriminala, nužno se mora promatrati kroz multilateralnu suradnju (suradnja u "velikim" forumima poput UN-a, Vijeća Europe, Europol-a, Interpola, centra SECI) i bilateralnu suradnju temeljenu na međunarodnim

⁴² Više o međunarodnoj policijskoj suradnji do 2000. godine vidi u: Sačić, Ž., Međunarodna suradnja Ministarstva unutarnjih poslova RH – oblici, ciljevi, obilježja i uočeni problemi, HLJKPP, 1/2000, str.123-163.

⁴³ Svi obvezujući propisi koji uređuju rad EUROPOL-a dio su pravne stečevine iz poglavlja 24.: Pravda, sloboda, sigurnost, s kojom RH mora uskladiti svoje zakonodavstvo.

⁴⁴ Öffentliche Sicherheit, časopis Ministarstva unutarnjih poslova Republike Austrije, br. 11-12 (studeni-prosinac) 2007., str. 23.

ugovorima.⁴⁵ Usvajanje europske pravne stečevine za područje: Pravda, sloboda, sigurnost i ulazak Republike Hrvatske u EU, točnije schengensko područje, nužno će implicirati i određene zakonodavne (ustavne) izmjene⁴⁶ koje bi u konačnici trebale pojednostavniti i ubrzati razmjenu i prikupljanje obavijesti. Specifičnost (geografskog) položaja nalaže daljnje aktivno sudjelovanje i u forumima izvan EU.

Konačno, međunarodna policijska suradnja ne može se promatrati izdvojeno od međunarodne kaznenopravne pomoći, posebice u tzv. *ad hoc* situacijama (prekogranična potraga, prekogranično tajno praćenje i nadziranje), te posebno imajući na umu da do stvarnog okončanja kaznenog postupka može doći i nakon ustupa kaznenog gonjenja, izručenja ili izvršenja strane kaznene odredbe.⁴⁷

LITERATURA

- Degan, V.Đ./Pavišić B., Međunarodno kazneno pravo, Rijeka, 2005.
- Fontaine, P., Europa u 12 lekcija, Europska komisija, Opća uprava za tisak i komunikacije, B-1049, Bruxelles
- Ivanda, S., Schengenski sporazumi i unutarnja sigurnost, MUP-Policijska akademija, Zagreb, 2001.
- Ivanda, S./Dragović, F., Suradnja policije i pravosuđa u Europskoj uniji od Maastrichta do danas, Policijska i sigurnost, 1-3/03., str. 43-60.
- Krapac, D., Međunarodna kaznenopravna pomoć, Narodne novine d.d., Zagreb, svibanj 2006.
- Moore, A., Police and Judicial Co-operation in the European Union, Cambridge, 2004.
- Rošić, M., Međunarodna policijska suradnja kriminalističke policije Republike Hrvatske, HLJKPP 1/2006., str. 87-127; Zagreb, 2006.
- Sačić, Ž., Međunarodna suradnja Ministarstva unutarnjih poslova RH – oblici, ciljevi, obilježja i uočeni problemi, HLJKPP 1/2000., str.123-163.
- Öffentliche Sicherheit, časopis Ministarstva unutarnjih poslova Republike Austrije, br. 11-12 (studen-prosinac) 2007., str. 23.
- EUROPOL Konvention und Rechtsakte des Rates (Konvencija Europolu i pravni akti Vijeća ministara pravosuđa i unutarnjih poslova EU), Bundesministerium für Inneres, Bundeskriminalamt, Büro II/2.2, Fassung 05/2004.

⁴⁵ Opširnije vidi i u: Rošić, M., Međunarodna policijska suradnja kriminalističke policije Republike Hrvatske, HLJKPP, 1/2006, str. 87-127; Zagreb, 2006.

⁴⁶ Primjerice, usvajanjem pravne stečevine bit će potrebno ozakoniti izručivanje vlastitih državljana za države u kojima vrijedi europski uhiđbeni nalog.

⁴⁷ Više vidi u: Krapac, D., Međunarodna kaznenopravna pomoć, Narodne novine d.d., Zagreb, svibanj 2006.

Summary

EUROPOL AND INTERNATIONAL POLICE COOPERATION OF THE CRIME INVESTIGATION POLICE OF THE REPUBLIC OF CROATIA

By analysing the provisions of the EUROPOL Convention, the author presents an overview of the activities of the European Police Office: the creation of EUROPOL, the scope of its work, its organisation and data processing, with special emphasis on the role of analytical work files. The analysis also includes the provisions of three Protocols amending the Convention, which form part of the *acquis communautaire* of the European Union. This article presents a short overview of the activities implemented to harmonise the text of the Agreement on Strategic and Operative Cooperation between the Republic of Croatia and EUROPOL, as well as of the activities performed until April 2008 to implement the Agreement. In its final part, the article presents the possible future participation of the Ministry of the Interior of the Republic of Croatia and other public administration bodies in the activities of EUROPOL, especially in the context of Croatia's accession to the European Union.